

ANADOLU KÜLTÜR

2024 - 2025

değisim için birlikte

Sivil Toplum, Belediye ve Kültür
Sanat Aktörlerini Buluşturmak

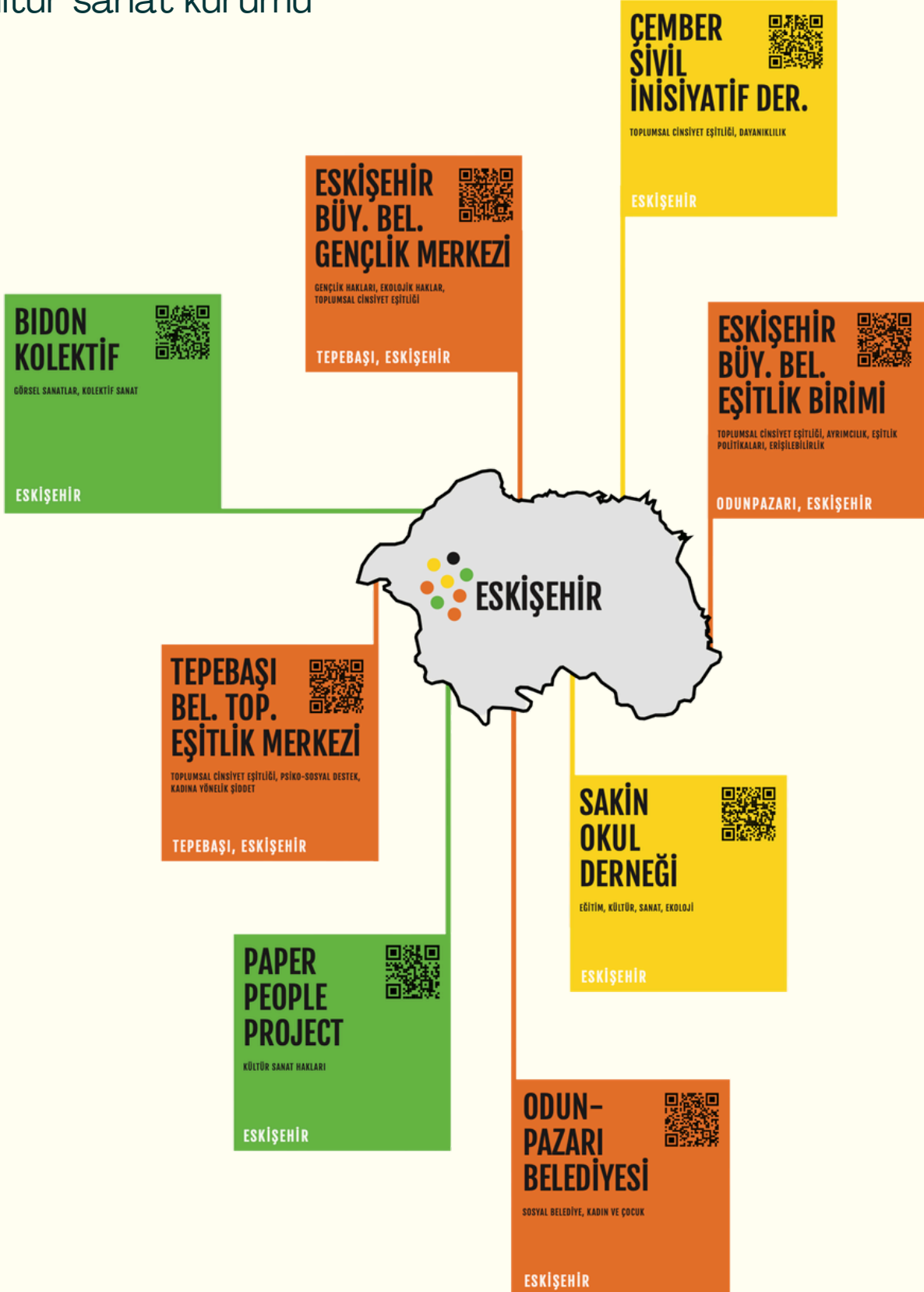
Proje Raporu

İçindekiler

Katılımcı Kurumlar	1
Sunuş	4
Proje Özeti	6
Proje Faaliyetleri	8
Öğrenimler & Zorluklar	27
1. Mevcut Bağlam	
1.1 Finansal Kaynakların Yetersizliği ve Sivil Alandaki Daralma	
1.2 Coğrafi Dağılım ve Yerel Bağlam	
2. Sivil Toplum, Belediye ve Kültür Sanat Aktörlerini Buluşturmak	
2.1 İdari Yapı Farklılıklarının Sektörler Arası İşbirliğine Etkisi	
2.2 İşbirliklerinde Görünürlük Süreçleri ve Kurumsal Temsilîyet	
3. Ayrımcılığı Kesişimsel Bir Perspektiften Düşünmek ve Oyun Temelli Öğrenme	
4. Kentler Arası Dayanışma Olanakları ve Potansiyel İşbirlikleri	
Değerlendirme Notları	42
Sonuç	45

Katılımcı Kurumlar

- Belediye
- Sivil toplum kuruluşu
- Kültür sanat kurumu

KÜLTÜR-HANE

KÜLTÜR SANAT, TOPLULUK TEMELLİ ÇALIŞMALAR

MERSİN

MERSİN SİNEMA D. MERSİNEFİL

SİNEMA, İNSAN HAKLARI

MEZİTLİ, MERSİN

D5 SANAT ORTAMI

KÜLTÜR SANAT, EKOLOJİ

MERSİN

MERSİN BÜY. BEL.

ÇOC, SOSYAL UYUM

MERSİN

KADINA ÖZGÜRLÜK VE EŞİTLİK DER.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ, KADIN HAKLARI, ÇOCUK HAKLARI, İNSAN HAKLARI

ADANA

MAYA DERNEĞİ

ÇOC, ÇOCUK HAKLARI, MÜLTEÇİLER, GENÇ TOPLULUKLAR, SANAT TEMELLİ PSİKO SOSYAL DESTEK

MERSİN

TARSUS K. KONSEYİ KADIN MECLİSİ

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ, KENT VE KADIN

TARSUS, MERSİN

KARBON KOLEKTİF

SANAT, FELSEFE

ADANA

ADANA BÜY. BEL. KADIN VE AİLE D.

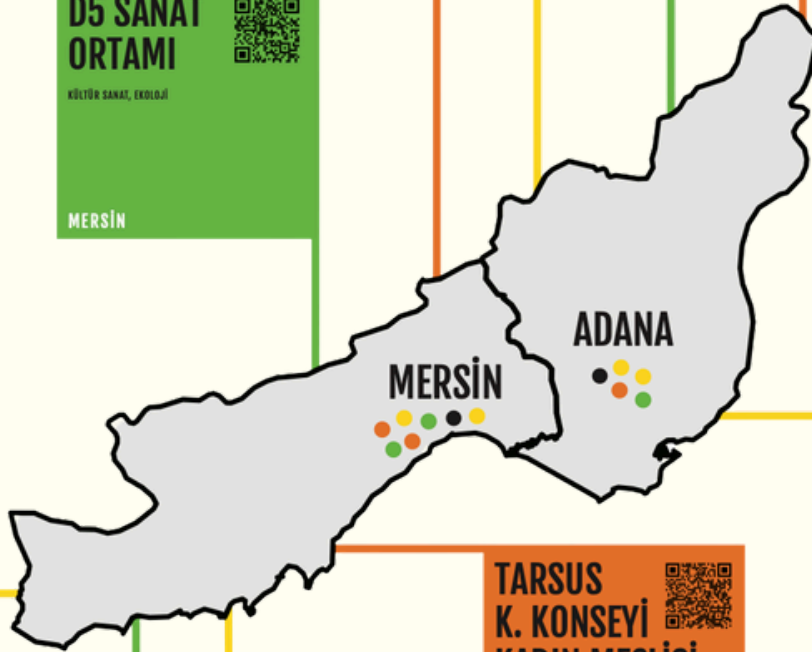
KADINA YÖNELİK ŞİDDET, TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ, EKONOMİK GÜÇLENME

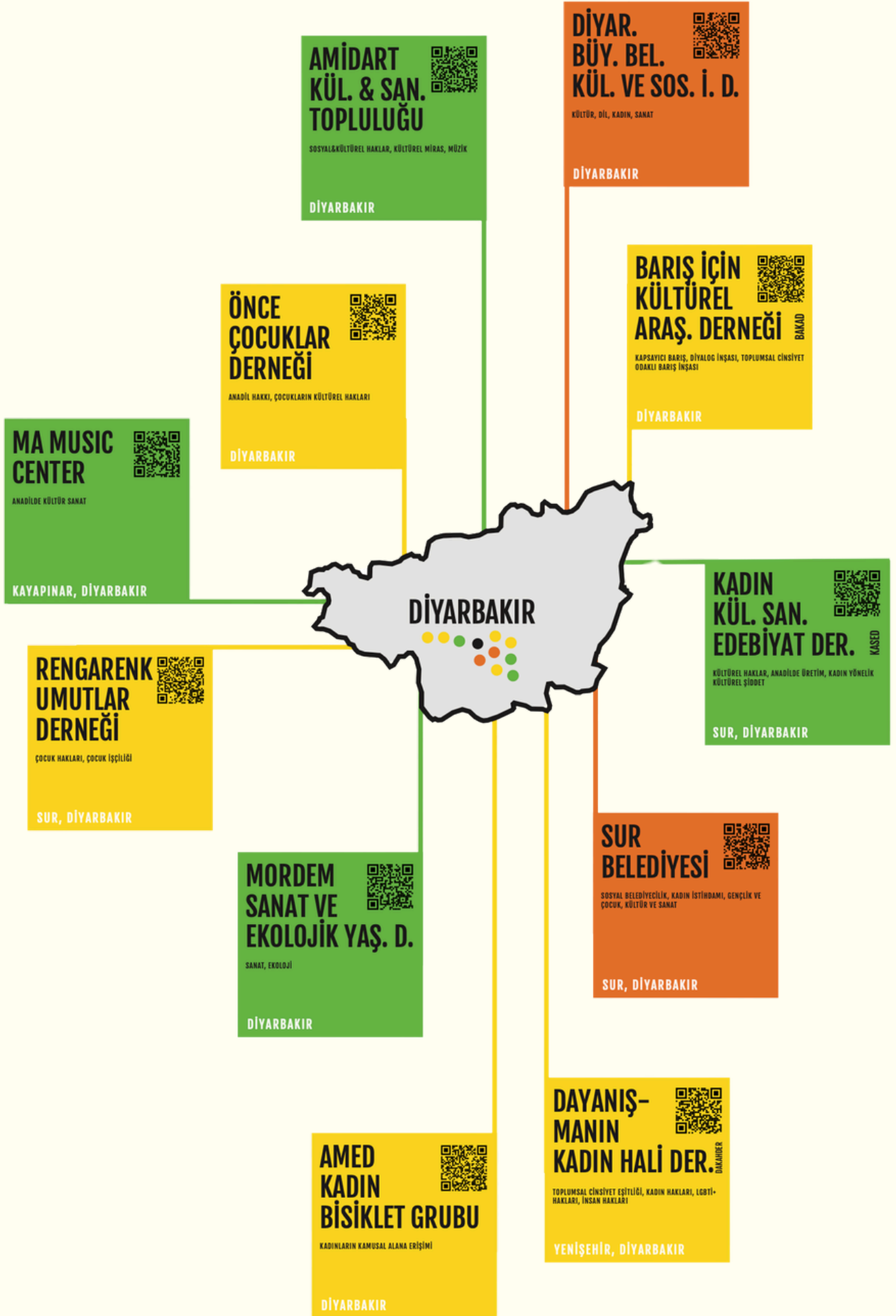
SEYHAN, ADANA

ADANA MİMARLAR DERNEĞİ

MİMARLIK, KENTSEL TASARIM, NİTELİKLİ ŞEHİRCİLER

SEYHAN, ADANA

Sunuş

Türkiye’de ve dünyanın pek çok yerinde muhafazakâr ve kutuplaştırıcı siyasetler ağırlık kazanırken birlikte yaşam deneyimine en çok zarar veren ayrıştırıcı söylem ve eylem alanları da genişliyor. Ayrımcılık ve nefret söyleminin giderek arttığı bir bağlamda, farklı alanlardaki hak ihlallerinin de cezasız kaldığına şahitlik ediyoruz.

Türkiye’de seçilmişlerin yerine kayyum atamalarının devam ettiği, merkeziyetçi ve otoriter politikalarla yerel temsiliyet mekanizmalarının yıpratıldığı bir dönemin içindeyiz. Mali, idari ve politik çok boyutlu baskılarla yerel yönetim birimlerinin yapabilirlikleri kısıtlanıyor. Hâl böyleyken, yerelde kendini gösteren ayrımcılık biçimlerine çok aktörlü ve kapsayıcı çözümler üretmek ve hak ihalleriyle baş etmek güçleşiyor.

Eşitlik, adalet ve hakkaniyete güveni yıpratan çok boyutlu toplumsal dinamiklerle mücadele etmek için alışageldiğimiz reflekslerin ve yöntemlerin dışında düşünmek, aynı zamanda öğrenilmiş çaresizlik döngüsünden çıkmak için yenilikçiliğe olan ihtiyaç da artıyor.

Öte yandan, sivil alandaki aktörler olarak ayrımcılıkla mücadele etmek üzere kullanageldiğimiz yöntemlerin hak temelli kazanımları ne oranda beraberinde getirdiğine ve ne tür bir toplumsal etki yarattığına yeterince odaklanamadığımız bir gerçek.

Tüm bunlarla birlikte düşündüğümüzde birbirimizden öğrenmek, yöntemlerimizi çeşitlendirmek, yapıp ettiklerimize eleştirel bir gözle yeniden bakmak ve etkimizi kolektif çabalarla izlemeye yönelmek de bir o kadar önemli.

Anadolu Kültür olarak hak temelli bir yaklaşımla, sivil toplum ve kültür sanat aktörlerini hem yerelde, hem de bölgeler arası ve ulusaşırı düzeylerde yan yana getirerek paylaşım ve ortak üretimlerini destekleyen çalışmaları 23 yıldır kesintisiz sürdürüyoruz. Toplumsal çeşitliliği tanıyan, kültürel hakları ve çoğulculuğu destekleyen bir perspektifle, yaratıcı ifade ve sanatsal üretim alanlarını genişleterek toplumdaki önyargı ve ayrımcılıklarla mücadele etmek üzere uzun yıllara yayılan bir emekle toplumsal barış inşası için projeler hayata geçiriyoruz.

21. yüzyılın ilk çeyreğini kapatırken yaşam hakkı başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin dünyanın dört bir yanında ihlal edildiği bir bağlamda ortak mücadele alanlarının genişletilmesi, barışın ve eşitliğin sağlanmasında küresel bir sorumluluk olarak karşımızda duruyor. Bu çoklu hak ihlallerinin ortasında, ayrımcılıkla mücadele alanının kendisi ve bu alanı güçlendiren katılım, kapsayıcılık ve kültür sanat yoluyla öğrenme gibi araçlar zaman zaman öncelikli değilmiş gibi görülebiliyor. Fakat eşit ve adil bir toplumsal yaşam hedefine giden yolda, hangi araçları kullandığımız, bu dönüşüm sürecine kimlerin, hangi toplumsal katmanların, kimliklerin veya toplulukların dahil olabildiği ya da olamadığı en az hedefin kendisi kadar önemli.

Bu sebeple Anadolu Kültür olarak, çeşitliliğe alan açan, kapsayıcı ve adil bir toplumsal yaşam için haklara erişimi hedefleyen çalışmalarımızı çok aktörlü ve sektörler arası bir yaklaşımla güçlendirmeye, kesişimsel ve bütüncül bir perspektifle ilerlemeye karar verdik. Bu anlamda yerel yönetimlerin çalışma ve etki alanlarının sivil toplumun ve kültür sanat aktörlerinin yapabilirliklerini genişletecek şekilde büyütülmesi, aynı zamanda yerel yönetimlerin bu sektörler arası öğrenme deneyimleriyle zenginleşmesi için yenilikçi işbirliği modellerine başvurmaya devam etmek gerektiğini düşünüyoruz.

Değişim İçin Birlikte projesini bu niyetlerle Haziran-Aralık 2024 tarihlerinde hayata geçirdik. Bir yandan ayrımcılıkla mücadelede yeni bir yöntemsel ufuk oluşturmayı diğer yandan da birlikte üretim yapmak üzere nadiren bir araya gelen sektörler arasında kurulan işbirlikleriyle toplumsal etkiyi güçlendirmeyi hedefledik.

Süre ve bütçe kısıtlarına rağmen, Adana, Diyarbakır, Eskişehir ve Mersin’de faaliyet gösteren belediye birimleri, hak temelli STK’lar ve kültür sanat kurumlarını yan yana getirerek biriktirdikleri deneyimlerle birbirlerini desteklemelerine imkân verebildik. Proje kapsamında yaratıcı işbirliği modelleri geliştirmeleri, sektörler arası çalışma deneyimlerini artırmaları ve yerelde yükselen ayrımcılık biçimleriyle mücadele için kesişimsel düşünerek ortaklaşa bir deneyim biriktirebilmelerine de vesile olabildiğimize inanıyoruz.

Değişim İçin Birlikte projesinde birlikte çalışma şansını bulduğumuz paydaşlara teşekkürlerimizi sunmak isteriz. Öncelikle, tüm atölye içeriklerinin özgün biçimde ve yerel dinamikleri gözeterek tasarlanması, atölyelerin yürütülmesi ve raporlanmasında bize uzmanlık desteği sunan Naci Emre Boran ve Nil Delahaye’ye büyük bir özveriyle emek verdikleri için teşekkür ederiz. Diğer yandan, proje şehirlerinde ayrımcılıkla mücadele odağında hem kafa yorarak hem de bizzat eyleme geçerek güçlerini birleştiren proje katılımcılarımızla birlikte emek vermek çok değerliydi. Kendi kurumlarını ve çevrelerini, tüm zor koşullara, sınırlı zaman ve imkânlarla rağmen harekete geçirerek yerel bağlamlarında anlamlı bir değişim için çabalayan tüm katılımcı ve paydaşlarımıza teşekkür ederiz.

Proje Özeti

Eskişehir, Adana, Mersin ve Diyarbakır'da hak temelli STK'ları, kültür sanat kurumlarını ve ilgili belediye birimlerini bir araya getirdiğimiz Değişim İçin Birlikte projesi, her bir proje şehrinde sektörler arası işbirlikleri kurulmasını teşvik ederek, o yerelde öne çıkan ayrımcılık biçimlerine karşı yaratıcı müdahaleler düşünmeyi ve bu doğrultuda ortaklaşa mücadelenin imkânlarını ortaya koymayı hedefledi.

Haziran-Aralık 2024 döneminde, Almanya Dışişleri Bakanlığı'nın desteğiyle, proje şehirlerinde yüz yüze "Kapasite Güçlendirme ve Fikir Geliştirme Atölyeleri" yürüttük, "Mentörlük" desteği sunduk ve "Yerel İşbirliği Faaliyetleri"ni hayata geçirdik. Proje, tüm şehirlerden katılımcıları buluşturan üç günlük "Hasat Toplantısı"yla son buldu.

Projenin genel amacı, çeşitli kurumların ayrımcılıkla mücadele ve haklara eşit erişim gibi alanlarda sürdürdükleri çalışmaların görece sınırlı kalan etkisini, sektörler arası bir çalışmayla güçlendirmek ve işbirliklerinin toplumsal dönüşüm hedeflerine ulaşmadaki etkisini deneyimlemektir. Bu anlamıyla ayrımcılıkla mücadele alanında çok sektörlü işbirliklerinin bulunduğu potansiyeli ortaya koymak bizim için önemlidir. Projenin bir diğer ayırıştırıcı özelliği ise, yereldeki hak ihlallerini veya kesişimsel ayrımcılık biçimlerini ele alırken "yaratıcı müdahale" pratiğini teşvik etmesi ve sanatsal ifadeyi merkeze almasıydı. Bir tür pilot çalışma olarak tasarladığımız bu projeyi, 2026-2027 döneminde alandaki ihtiyaçlara karşılık gelebilecek daha geniş çaplı bir projeye dönüştürme hedefini koruyoruz.

Fotoğraf: Ekin Su Birinci

Proje kapsamında; 4 şehirde 6 işbirliği faaliyeti hayata geçti.

Yedi aylık kısa bir sürede hayata geçen her bir yerel işbirliği, ulaşılabilecek farklı kesimlere ulaşma, kendi hedef grubunda anlamlı bir etki yaratma ve bu etkiyi karar alıcılara doğru genişletme amacını taşıyordu. Hem odağa alınan sorunlar ve işaret edilen ayrımcılık biçimlerine dair, hem de yerelde güçlü eylemlilikler üretmekte işbirliği ve dayanışmanın gücüne dair algıyı dönüştürmek ve farkındalığı artırmak bir diğer önemli hedefimizdi.

Adana'da genç kadınların sanata erişimini desteklemeyi amaçlayan bir dizi çalışma yürüttük. Genç kadınlar; Adana'daki bağımsız sanatçıların atölyelerini ziyaret etti, kent yürüyüşleri gerçekleştirdi ve topladıkları buluntu malzemelerle kendi anı nesnelerini birleştirdikleri üç günlük bir kolaj atölyesine katıldı. Bu atölyelerde üretilen işler, "İçeride Olmak" adıyla Kun Art Space'te sergilendi.

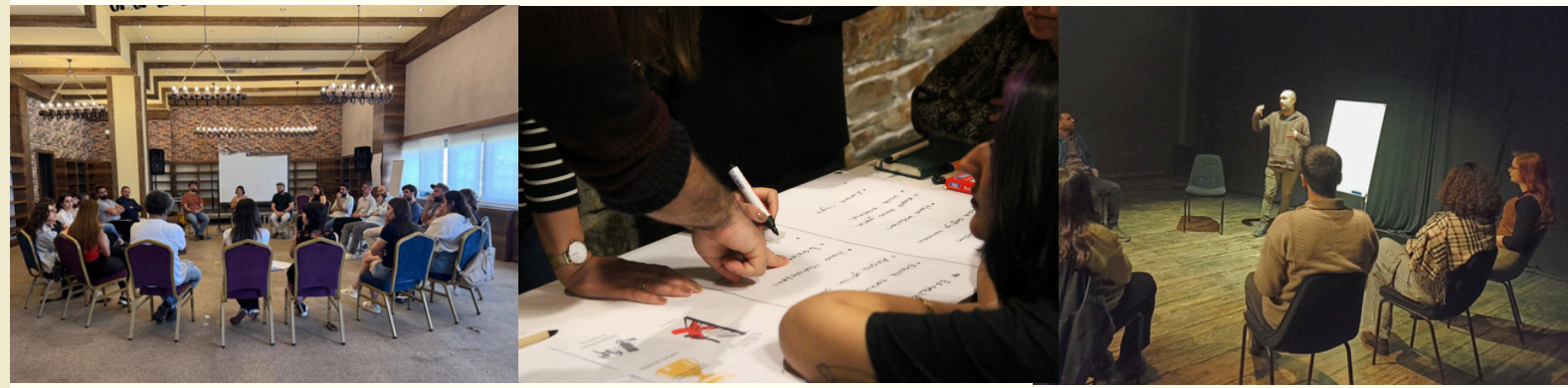
Eskişehir'de kadınların sivil alana katılımını güçlendirmek üzere, yoksun bırakılmış mahallelerde kadınlarla faaliyetler yürüttük. Kadınlar bir dizi video üretim atölyesine katıldıktan sonra mahallelerinde yaşadıkları sorunları anlattıkları ve mahalledeki diğer kadınların seslerini duyurmayı amaçlayan bir ortak video üretti, bu videoyu ve deneyimlerini ilgili belediyelerin ve farklı mahallelerden kadınların katıldığı geniş bir izleyici kitlesiyle paylaştı.

Yine **Eskişehir'de**, bağımsız sanatçıların katılımcı bir açık atölye formatında ayrımcılık temasında işler üretmesini ve bu yolla başlayan bir genç sanatçı dayanışmasının kurulmasını destekledik. İzmir ve Eskişehir'den sanatçıların katılımıyla tematik söyleşiler yapıldı ve deneyim aktarımları ile yerel sanatçı ağının güçlenmesi sağlandı. Üretilen işler "Az Öte" isimli bir sergiye dönüştü ve geniş bir izleyici kitlesiyle buluştu.

Mersin'de mevsimlik tarım alanlarında yaşayan ve çalışan çocukların nitelikli eğitim hakkına erişimde karşılaştıkları engelleri görünür kılma hedefiyle bir faaliyetler dizisi yürüttük ve bir broşür ürettik. Sanatsal üretim atölyeleriyle, çocukların okula ve eğitime dair hayallerini masallarla ve korkuluklar tasarlayarak ifade etmelerini destekledik. Çocukların üretimleri "Geleceği Düşleyen Korkuluklar" adında kamusal bir sergiye dönüştü.

Diyarbakır'da, ayrımcılıkla mücadele ederek çalışmalarını yürüten örgütlerin ve çalışanların iyilik haline odaklanan sekiz farklı esenlik çalışmasının yapıldığı “Esenlik Değişim Programı” ile, yerelde sivil toplum, belediye birimleri ve kültür sanat aktörlerinin birbirlerine destek sundukları bir kolektif güçlenme sürecini destekledik.

Yine **Diyarbakır'da**, belediyenin ev sahipliği ve koordinasyonunda, yerel aktörlerin esenlik ihtiyaçlarını değerlendirmek amacıyla iki günlük bir atölye düzenledik. Atölye, belediyelerin kendi iç işleyişinde ve kamuya yönelik çalışmalarında örgütsel esenlik politikaları üzerine düşünmeyi ve politika önerileri geliştirmeyi gündemleştirdi.

Proje Faaliyetleri

Ön Araştırma

Proje şehirlerinin her biri için, Anadolu Kültür'ün uzun yıllara yayılan saha deneyimlerinden getirdiği yerel kurum ağıımızdan faydalandık. Yeni kurumlara ulaşabilmek için ise odak şehirlerde faaliyet gösteren diğer kurumlardan potansiyel katılımcı listesi için öneriler alarak ve görüşmeler yaparak ilerledik. Belediyelere erişmek konusunda ise kurumsal olarak sahada daha önce kurduğumuz – Reslog¹ proje ekibi, şehir bazlı CEİDizler² ekipleri gibi– bağlantılarımızdan destek aldık. STK'ların, sanat kurumlarının ve belediye birimlerinin dengeli bir şekilde katılımını sağlamayı gözeterek ön çalışmaları tamamladık.

¹ Yerel Yönetimde Rezilyans Projesi, göçün yerel yönetişimi alanında çalışan ve yerel kapasiteleri güçlendirmeyi hedefleyen uluslararası bir projedir.

² Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan kurumların gösterge temelli izleme kapasitesini artırmayı hedefleyen bir projedir.

Saha Ziyaretleri

Proje şehirlerinin her birini ziyaret ederek kurumlarla birebir görüşmeler yaptık. Kültür sanat aktörleri ve sivil toplum örgütlerine ulaşarak önlerine koydukları hedefleri ve çalışma alanlarını duyduk, ayrımcılıkla mücadele konusunda daha önce yaptıkları çalışmalar konusunda fikir edindik. Belediye birimleriyle görüşmelerde ise güncel stratejik planlarında öncelikli gördükleri alanları anlamayı önemsedik. Her bir sektör için, yerelde sektörler arası işbirlikleri kurmaya dair nerede olduklarını ve hedeflerini duyarak, projemizin hedefleriyle ortak noktaları ve kesişim alanlarını ortaya çıkardığımız görüşmeler yaptık.

Belediyeler, STK'lar ve kültür sanat kurumları dahil olmak üzere toplam **40 kurumla** görüştük. Toplantılarda hem proje detaylarını kurumlarla paylaştık hem de yerelde benzer projelerle öne çıkan ihtiyaçlar üzerine konuştuk. İfade edilen ihtiyaçlar ve engeller doğrultusunda çıkardığımız temel ihtiyaç analizi, bir sonraki adımda düzenleyeceğimiz atölyelerin yapısını şekillendirmeye yardım etti. Proje uzmanlarıyla birlikte "Kapasite Güçlendirme ve Fikir Geliştirme Atölyelerinin" içeriğini bu bilgiler doğrultusunda tasarladık.

23-26 Temmuz 2024
Mersin/Adana

8-10 Ağustos 2024
Eskişehir

11-14 Eylül 2024
Diyarbakır

Kapasite Güçlendirme ve Fikir Geliştirme Atölyeleri

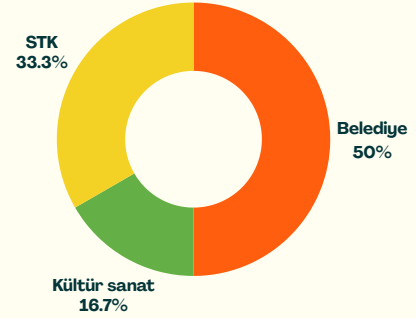
Projenin kapasite güçlendirme ve fikir geliştirme aşamasında saha ziyaretlerinde belirlediğimiz, farklı sektörlerden, farklı çalışma biçim ve alışkanlıklarına sahip yerel aktörleri bir araya getirmek üzere harekete geçtik.

Hedefimiz katılımcı kurumların çeşitli hak alanlarında ortak toplumsal sorunları bulmasına ve bunları dönüştürmek için birlikte çalışmasına alan açmaktır. Bu doğrultuda katılımcıların ulaştıkları hedef kitlelerin özellikle kendi yerellerinde maruz kaldıkları kesişimsel ayrımcılık biçimlerini tespit edebilmelerini kolaylaştırmak üzere interaktif oturumlar planladık.

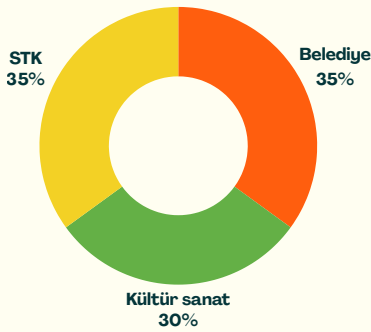
Üç şehirde, her biri üç gün süren atölyeler gerçekleştirdik. Bu atölyelerde, ayrımcılıkla mücadele alanında çalışan veya çalışmalarını bu alanda geliştirmek isteyen **58 farklı kurumdan** toplam **68 katılımcı** bir araya geldi.

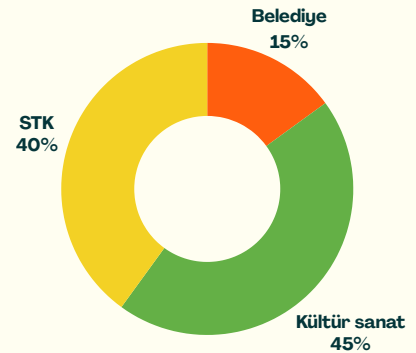
Eskişehir
25-27 Eylül 2024

Adana
15-17 Ekim 2024

Diyarbakır
11-13 Kasım 2024

Kapasite geliştirme atölyelerinde, kurum temsilcilerinin deneyim ve yöntemlerini paylaşarak birbirini destekleyebileceği bir alan açmayı amaçladık. Katılımcı yöntemler aracılığıyla bireyin toplum içinde konumlan(dırıl)masından başlayarak kimlik, kesişimsellik ve ayrımcılık konularına odaklandık. Bir oturumda ise [Değişim İçin Oyna](#) Kutu Oyunu oynadık, hem oyun aracılığı ile kesişimsel ayrımcılık biçimleri üzerine birlikte düşünme fırsatı yarattık hem de örnek vakaları çözerken işbirliği kurma üzerine katılımcıların pratik yapabilmelerini sağladık.

Ayrımcılıkla mücadelede bir yöntem olarak “yaratıcı müdahale” kavramını sunduk, dünya ve Türkiye’den ilham verici örneklerle besledik. Ayrıca, konuk uzmanlar olarak davet ettiğimiz Yelda Şimşir ve Kader Ataş, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kentsel Adalet ve Eşitlik Şube Müdürlüğü bünyesinde, ayrımcılıkla mücadele alanında yürüttükleri çok sektörlü ve kapsayıcılık odaklı çalışmaları, süreci ve oluşturdukları araçları katılımcılarla paylaştı.

Eskişehir’deki ve Adana’daki atölyelerde katılımcılar yerel düzeyde ortak ihtiyaçlara, ayrımcılık biçimlerine ve hak ihlallerine dair kesişimsel bir perspektifle fikirler geliştirdi. Bu fikirlerin her biri için, her sektörden temsilcilerin oluşturduğu “sektörler arası çalışma grupları” oluştu. Atölyenin üçüncü gününde, bu gruplar ele almayı hedefledikleri ayrımcılıkla mücadele alanı için, faaliyet planı, iş bölümü, takvim ve yaratıcı müdahale yöntemlerini belirledi.

Diyarbakır’da ise, ön saha görüşmelerimizde yerel aktörlerin belirsiz siyasi ortamda faaliyet göstermesi, zaten ayrımcılıkla mücadele ile çok uzun yıllardır bizzat mücadele ediyor olmaları, uzun döneme yayılan kayyum süreci ve süregiden yapısal şiddet nedenleriyle esenlik çalışmalarına duyulan ihtiyaç öne çıkmıştı. Bu nedenle, uzmanlarımızın desteğiyle Diyarbakır’daki atölye için yeni bir çerçeve geliştirerek “Ayrımcılıkla Mücadelede Esenlik: Yerel Ağ Geliştirme Atölyesi”ni tasarladık ve uyguladık.

³ Anadolu Kültür tarafından yürütülen [Hep Beraber // Alle Zusammen](#) Projesi kapsamında geliştirilen, ayrımcılıkla mücadele ve kesişimsellik temalarında yetişkinlere yönelik olarak tasarlanmış bir kutu oyunu ve eğitim programıdır.

Mentörlük Süreci ve Yeni Ortaklıklar

Atölyelerin ardından mentörlük süreciyle proje faaliyetlerinin detaylandırılması, yeni yerel ortaklıklar kurulması ve faaliyet koordinasyonu için iletişim ağı oluşturmaya sıra geldi. Her şehirdeki çalışma grupları, ilk atölyelerde ortaya çıkan fikirlerini hayata geçirmeye başladı. Uzmanlarla birlikte çalışarak her grup fikirlerini somutlaştırdı. Anadolu Kültür ekibi olarak fikirlerin proje aşamasına getirilebilmesine çevrimiçi toplantılar ve saha ziyaretleri yoluyla destek olduk. Paydaş haritası çıkarma, riskleri analiz etme ve hak temelli yaklaşım üzerine çalıştık. İşbirliği faaliyetlerini hayata geçirebilmek için her çalışma grubu yerelden sanatçılar, uzmanlar ve kurumlarla yeni ortaklıklar kurdu.

Örneğin, Adana'daki çalışma grubu, genç kadınlarla kolaj atölyeleri yürütmesi için sanatçı Ekin Keser'le, atölye mekânı için ÇırÇır Sanat Merkezi ile, üretilen işleri sergileyebilmek için ise Kun Art Space ile ortaklıklar kurdu.

Çekirdek Eskişehir'de hayata geçirilen sanatsal üretim çalışmaları için önce yereldeki genç sanatçılar ve sanat inisiyatifleri de çalışma grubunun bir parçası haline geldi. Ardından, İzmir'den Darağaç Kolektif ve Bergama'dan Odeon Pergamon sanat inisiyatifleri ve Eskişehir'den yerel sanatçılar deneyim paylaşımı için davet edildi.

Mersin'deki çalışma grubu, eğitime ve sanata erişimi engellenmiş çocuklara ulaşmak ve atölyeleri gerçekleştirmek için Atgirmez Kadın ve Çocuk Atölyesi gibi belediyenin farklı birimleri ile işbirliği geliştirdi. Proje çıktılarını yaygınlaştırma sürecinde çeşitli sivil toplum kuruluşları ve sanatçılarla bağlantılar kurdu.

Hem çalışma gruplarının iç iletişimini yönetmesi, hem de her şehirde farklı sektörlerden katılımcıların iletişimde kalarak yerelde bir paylaşım ağı oluşturulması kritik bir önem arz ediyordu. Her bir şehirden kapasite geliştirme atölyelerine katılan tüm temsilcilerin bulunduğu whatsapp grupları kuruldu. Ayrıca yerel işbirliği çalışma grupları da kendi iletişim kanallarını kurdular. 2024 ve 2025 boyunca ayrımcılıkla mücadele perspektifine ilişkin proje kapsamındaki tüm etkinlikler, ayrıca bu temalarla ilgili hibe çağrıları ve etkinlik davetleri, tüm katılımcıların dahil olduğu Değişim İçin Birlikte Yerel WhatsApp Gruplarında paylaşıldı.

Anadolu Kültür olarak, topluluk geliştirme ve güçlendirme ana stratejik hedeflerimiz arasında yer aldığı için, projeler sonlandıktan sonra projeler vesilesiyle oluşturduğumuz ağ ve topluluklarla bağları sürdürmeye gayret ediyoruz. Bununla uyumlu olarak Değişim İçin Birlikte grupları ile yakın temasımız da sürüyor.

Yerel İşbirlikleri

Yerel işbirlikleri projenin merkezi faaliyetini teşkil etmesi ve yerel etkiyi sektörler arası çalışma yoluyla güçlendirmek için uygulamalı bir deneyim alanı oluşturması açısından projenin en yoğun dönemiydi. Proje şehirlerinde çeşitli gruplara yönelik süren ayrımcılıkla mücadele ya da haklara erişimin önündeki engellerin aşılmasına dair talebi görünür kılacak altı farklı işbirliği hayata geçti.

Üç ay gibi kısa bir sürede, verimli bir planlama ve uygulama süreciyle, dört şehirde tüm yerel işbirliklerini eş zamanlı olarak gerçekleştirdik. Bu faaliyetlerin her birinde, sanatsal ifadenin yerel toplulukları harekete geçirebilme potansiyelini görerek ve geniş bir izleyici kitlesinin katılımıyla, projede amaçladığımız görünürlük seviyesine ulaşabildik.

Adana - Genç Kadınların Sanatsal Üretime Erişimini Desteklemek

Uygulayıcı Kurumlar:

- [Adana Mimarlar Derneği](#)- @adanamimarlarderneji01
- [Adana Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı](#)- @abbkadinaile
- [Kadına Özgürlük ve Eşitlik Derneği \(KÖVED\)](#)- @kovedadana
- [Karbon Kolektif](#)- @carbonkolektif

Farklı sosyo-ekonomik arka plandan ve yaşam deneyimlerinden gelen 18-25 yaş aralığındaki genç kadınların aktif katılımı ile hayata geçen faaliyetlerde, sanat eğitimi alan kadınlarla bu imkâna sahip olmayan genç kadınların birlikte çalışabileceği ve birbirlerine destek olabileceği bir deneyim ve sanatsal ifade alanı açmayı hedefledik. Bu yolla, Adana'da yaşayan genç kadınların sanata erişiminin önündeki engelleri görünür kılmayı ve gündemleştirmeyi amaçladık.

içeride olmak

21.12.2024 - 03.01.2025

Ahra İlikoba-Aysel Altunköprü- Ayşe Erkan- Ayşe Nihal Çoban
Beyza Yokça- Büşra Polat- İkra Aybey- Kevser Akkaya
Kübra Mete-Lale Buse Kenger- Lale İlaçoğlu- Leyla Mat
Meltem Ak-Meryem Nur Bademci- Nil Fedaiogulları
Rüveyda Ünalın- Seher G. Yılmaz- Sıla Somer- Zehra Laçın

Açılış: 21.12.2024 -17.00 KUN ART SPACE
Cemalpaşa, 63012. Sk. No:10/A Seyhan /Adana

Faaliyetler

Topluluk oluşturma: Yerel aktörlerin desteğiyle dezavantajlı bırakılmış bir bölge olan Yüreğir, 19 Mayıs Mahallesi'nde yaşayan genç kadınlara ve Çukurova Üniversitesi'nde sanat eğitimi alan genç kadınlara erişerek 19 kişilik bir topluluk oluşturduk.

Atölye ziyaretleri: 19 kişilik genç kadın grubuyla Adana'da yaşayan ve üreten bağımsız sanatçıların atölyelerine ziyaretler gerçekleştirerek sanat üretimine dair sohbetler gerçekleştirdik.

Kent yürüyüşü: Adana'nın merkezindeki çarşıda yer alan eskicileri gezerek katılımcıların buluntu malzeme topladığı bir yürüyüş yaptık, kent belleği üzerine konuştuk.

Kolaj Atölyesi: Bağımsız sanatçı Ekin Keser'in kolaylaştırıcılığında, kent yürüyüşünde toplanan buluntu malzemeler ve genç kadınların kendi getirdikleri anı materyallerini birleştirdikleri üç gün süren kolaj atölyesini ırır Sanat Merkezi'nde gerçekleştirdik.

İçeride Olmak sergisi: Kolaj atölyesinde ortaklaşa üretilen işler Adana'nın önde gelen sanat alanlarından **Kun Art Space**'te sergilendi. Atölye süreçleri ve serginin Adana'da ve Mersin'deki aktörler için ve yerel basın için oldukça ilgi çekici olması, Adana'da belediyenin çeşitli birimlerinin süreci sahiplenmesi ve benzer çalışmaların yürütölmesi için bir iyi örnek teşkil etti. Belediye web sitesi ve sosyal medya hesaplarında sergiye dair paylaşımlar devam ediyor.

Mersin - Mevsimlik Tarım Alanlarında Yaşayan Çocukların Eğitime Erişim Hakkını Gündemleştirmek

Uygulayıcı Kurumlar:

- [D5 Sanat Ortamı](#)- @d5sanatortami
- [Kültürhane](#)- @kulturahanemiz
- [Mersin Büyükşehir Belediyesi Sosyal Uyum Merkezi](#)- @mersinbuyuksehirbelediyesi
- [Maya Derneği](#) - @mayadernegi
- [Mersinefil Mersin Sinema Derneği](#)- @mersinefil
- [Tarsus Kadın Konseyi Kadın Meclisi](#)- @tarsuskentkonseyikadinmeclisi

Mersin Atgirmez Mahallesi'nde mevsimlik tarım alanlarında ve çok katmanlı yoksunluk biçimleri içinde yaşamak durumunda bırakılan ailelerin çocuklarının eğitime erişime dair fikirlerini, önerilerini, deneyimlerini toplamayı ve bu hak ihlaline dair bir farkındalık geliştirecek kamusal bir sergi ile çocukların sözlerini Mersin genelinde duyulur hale getirmeyi hedefledik. Mevsimlik tarım alanlarında yaşayan ve çalışan çocukların nitelikli eğitim hakkı konusunda savunuculuk ve görünürlük çalışmaları gerçekleştirdik.

Faaliyetler

Saha ziyaretleri: Mersin’de çocuk işçiliğinin yoğun olduğu birkaç mevsimlik tarım alanına ziyaretler gerçekleştirdikten sonra çalışması sahası olarak Atgirmez Mahallesi’ni belirledik. Atgirmez Kadın ve Çocuk Atölyesi’nin desteğiyle 9-11 yaş aralığında 32 çocuğa ulaştık.

Atölyeler: Çocuklarla Atgirmez Mahallesi’nde ve Mersin sahilinde etkileşimli örme masal buluşması, tarım alanlarına ulaşım dair mekânsal deneyimlerini haritalama, alçı heykel boyama çalışmaları gibi atölyeler yürüttük. Bu atölyelerin sonunda çocukların eğitime erişimine ilişkin hayallerini korkuluklar ve minyatür heykeller tasarlayarak ifade etmelerini destekledik.

Geleceği Düşleyen Korkuluklar sergisi: 23 Nisan 2025’te çocuklar tarafından tasarlanan korkuluklar ve minyatür heykeller, süreci anlatan videolar ve bilgilendirme broşürleriyle birlikte Mersin Marina’nın yakınında, sahil yolu üzerinde kamusal bir sergiye dönüştü. Mevsimlik tarımda çalışan çocukların eğitime erişimindeki engellere dair belediye, sivil toplum ve kültür sanat aktörlerini birlikte üretmeye teşvik eden güçlü bir yaratıcı müdahale örneği ortaya konmuş oldu.

Eskişehir - Ayrımcılık Karşıtı Açık Atölye

Uygulayıcı Kurumlar:

- [Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Eşitlik Birimi](#)- @eskisehirbb
- [Çekirdek Eskişehir](#)- @cekirdekeskisehir
- [Sakin Okul Eğitim Kültür ve Sanat Derneği](#)- @sakinokul
- [Paper People Project](#)- @paper.peopleproject

Katılan Sanat İnisiyatifleri:

- [Co - Operative Art](#)- @co.operativeart
- [Eldem Sanat Alanı](#)- @eldemsanatalani
- [Online Art Project](#)- @onlineartproject
- [Buşone Fanzin](#)- @busonefanzin
- [Bidon Kolektif](#)- @bidonkolektif
- [Oda Art](#)- @odaartt
- [OPUS XI](#)- @opusonbir

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Eşitlik Birimi temsilcilerinin öncülüğünde hayata geçen işbirliği ile, Eskişehir'deki genç sanatçıların mücadele ettiği toplumsal sorunlar ve ayrımcılık biçimlerini görünür kılmayı hedefledik. Çekirdek Eskişehir'de⁴ iki hafta boyunca süren bir açık stüdyo sürecinde sanatçıların ayrımcılık temasında işler üretip sergilediği bir ortak üretim alanını ve bunu takip eden genç sanatçı dayanışmasını destekledik. Açık atölye modelinde tasarladığımız işbirliğinde sadece üretilen işlerin izlenmesine değil, üretim boyunca da katılıma ve etkileşime alan açabilmeye odaklandık.

⁴ Eskişehir'de bağımsız sanat üretimlerine alan sağlamak üzere 2024'te İKSV'nin Ortaklaşa Projesi kapsamında dönüştürülen kültür sanat mekânı.

Faaliyetler

Topluluk Oluşturma: **Bağımsızlar** isimli sanatçı kolektifi ve **Buradan Nereye** oluşumunun inşa etmiş olduğu yerel ağlarla temasa geçerek 24 bağımsız sanatçı ve sanat kolektifinin dahil olduğu bir topluluk oluşturduk.

Koordinasyon Toplantıları: mekân kullanımı, üretim süreci, söyleşilerin planlanması ve odaklanılacak tematik ayrımcılık alanlarının belirlenmesi için toplantılar gerçekleştirdik.

Açık Atölye: Projeye dahil olan sanatçıların iki hafta boyunca Çekirdek Eskişehir’de aynı alanı paylaşmayı, birlikte üretmeyi ve ilişkilenecekleri deneyimledikleri bir imkân sunduk.

Söyleşiler: İzmir ve Eskişehir’den misafir sanatçı ve konuşmacıların katılımıyla gerçekleştirilen tematik söyleşiler ve deneyim aktarımları ile yerel sanatçı ağını güçlendirdik.

Az Öte sergisi: 28 Aralık 2024- 5 Ocak 2025 tarihlerinde izleyiciyle buluşan “Az Öte” sergisine yerelden izleyicilerin ve diğer kültür sanat aktörlerinin yoğun katılımı oldu. Diğer yandan, sanatçılar tarafından ortak üretim sürecini belgeleyen bir video ve sergilenen tüm işlerin ve metinlerinin yer aldığı bir sergi kataloğu hazırlandı.

Eskişehir - Genç Kadınların Sivil Alana Katılımını Güçlendirmek

Uygulayıcı Kurumlar:

- [Çember Sivil İnisiyatifi Derneği](#)- @cemberdernek
- [Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Eşitlik Birimi](#)- @eskisehirbb
- [Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Gençlik Merkezi](#)- @ebbgenclik
- [Odunpazarı Belediyesi](#)- @odunpazari
- [Tepebaşı Belediyesi](#)- Toplumsal Eşitlik Merkezi- @tepebasibeltr

Eskişehir’de kadınların sivil alana katılımını sanatsal ifade yoluyla ve yoksun bırakılmış mahallelerdeki genç kadınlara odaklanarak güçlendirmeyi hedefledik. Kadınlar mahallelerinde yaşadıkları sorunları anlattıkları ve mahalledeki diğer kadınların seslerini duyurmayı amaçlayan bir ortak video üretti. Üretilen videoyu ve kadınların deneyimlerini geniş bir kitleyle paylaşarak kadınların yerelde deneyimledikleri toplumsal sorunlara dair görünürlük ve farkındalık oluşturmayı amaçladık.

Faaliyetler

Topluluk oluşturma: Emek ve Fevzi akmak gibi zorunlu i ve dış gle oluşmuş iki mahallede ayrımcılığa maruz kalmış veya kalma riski yüksek olan kadınlardan oluşan küçük bir grup oluşturduk. Erişim sürecinde Belde Evleri ve Halk Merkezleri'nin desteğini aldık.

Atölyeler: Kadınlarla toplumsal cinsiyet rollerine odaklanan ve kendi mahallelerinde bizzat yaşadıkları sorunları ifade edecekleri atölyeler gerçekleştirdik. Diğer yandan, belediye bünyesinde dersler veren ve bağımsız olarak da film üreten bir uzmanla çalışarak kamera kullanımı ve video çekim tekniklerine dair bir atölye serisi ile kadınlardan ifade alanlarını güçlendirmeyi hedefledik.

Saha ziyaretleri ve çekim aşaması: Kadınlarla mahallelerde yaptığımız saha çalışmaları kapsamında, örneğin tekinsiz hissettikleri kent meknları ve sokaklara dair konuştuk, deneyimlerini dinledik.. Katılımcıların mahallede yaşayan diğer kadınlarla röportaj yapma ve video çekme fikrinden hareketle kadınlardan birbirlerini dinledikleri bir diyalog alanı amaya çalıştık. Yapılan ekimler birlikte izlendi ve kurgu için neler kullanılabilir, tartışıldı.

Kısa belgesel video gösterimi: Atölyelerin ve çekimlerin sonunda yaklaşık 20 dakikalık bir belgesel video ortaya çıktı. Üretilen videoyu, 19 şubat 2025'te farklı mahallelerden kadınlardan, Belediye ve STK temsilcilerinin birlikte izlediği ve bu süreci tartıştığı bir etkinlikle genel izleyiciye sunduk.

Diyarbakır - Esenlik Değişim Programı

Faaliyetler ve uygulayıcı kurumlar

- **Dekolonyal Perspektiften Geleneksel Kıyafet Defilesi:** [Kadın Kültür Sanat ve Edebiyat Derneği \(KASED\)](#)- @kasedjin
- **Özbakım: Kadınlarla Pelvik Taban Çalışması:** [Önce Çocuklar Derneği](#) @komeleyazarokan
- **Sanat Yoluyla Psikososyal Destek Atölyesi:** [Mordem Sanat ve Ekolojik Yaşam Derneği](#) @mordemsanat
- **Sanatsal İfadede Buluşmak: Birlikte Müzik Atölyesi:** [Ma Music Center](#)- @mamusiccenter
- **Kurumsal Dayanışma: STK'lar İçin Finans Yönetimi Eğitimi & Soru-Cevap:** [DAKAHDER \(Dayanışmanın Kadın Hali Derneği\)](#)- @dakahder__
- **Bisikletle Kadınlar İçin Esenlik** – [Amed Kadın Bisiklet Grubu](#)- @amed_kadinbisikletgrubu
- **Yerelde Ağ Geliştirme Buluşması & Konser** – [Amidart Kültür ve Sanat Topluluğu](#) @amidart_

Esenlik Değişim Programı, Yerel Ağ Geliştirme Atölyesi'nde esenlik çalışmalarının iyileştirici ve bağları güçlendiren etkisinden yola çıkan katılımcıların, yerel aktörler olarak alanda verilen yoğun hak mücadeleleri içinde birbirlerine istedikleri kadar destek veremediklerini tespit etmesi üzerine kuruldu. Bu ihtiyaca yanıt olarak, birbirinin esenliğini gözetmek üzere, herkes yapabileceği/sunabileceği katkıyı proje vesilesiyle kurulan bu ortak alana sunmayı önerdi. Sekiz farklı esenlik çalışmasının gerçekleştiği ve belediye çalışanları, sivil alan çalışanları ve kültür sanat aktörlerinin birbirlerini destekledikleri bir program hayata geçti.

Diyarbakır - Esenlik Ağı Projesi

Uygulayıcı Kurumlar:

[Sur Belediyesi](#)- @sur.belediyesi

[Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı](#)- @dbbkultur

[Rengarenk Umutlar Derneği](#)- @rengarenkumutladernegi

Destek Veren Kurumlar:

[Barış için Kültürel Araştırmalar Derneği \(bakad\)](#)- @barisicinkulturel

[Dayanışmanın Kadın Hali Derneği \(dakahder\)](#)- @dakahder__

Çalışma grubu, esenlik kavramını ve örgütsel esenliği dekolonyal perspektiften düşünmeye devam edebilmenin önemine ve bu alanı çok sektörlü bir yerden açabilmenin zaruri bir ihtiyaç olduğuna inanarak harekete geçti. Birkaç adımlı bir çalışma planı çıkararak bu yaklaşımdan beslenecek projeler üretmeye ve bunu yerelde bir politika alanına dönüştürmeye niyet etti.

Bu doğrultuda belediyenin ev sahipliği ve koordinasyonunda, yerel aktörlerin esenlik ihtiyaçlarını değerlendirmek amacıyla iki günlük bir atölye düzenlendi. Atölye, belediyelerin kendi iç işleyişinde ve kamuya yönelik çalışmalarında insanca yaşamı, eşitliği, bakım ve dayanışmayı temel alan esenlik politikaları üzerine düşünmeyi hedefledi. Belediye çalışanları ile sivil alan çalışanlarının bulunduğu bu atölye sonunda, çalışma grubu, atölye çıktıları doğrultusunda yerel ihtiyaçları somutlaştırarak politika önerileri geliştirmeyi ve esenlik çalışmalarını sürdürülebilir kılacak bir proje geliştirmeyi hedefliyor.

Atölyelerde Ortaya Çıkan Fakat Hayata Geç(e)meyen İşbirliği Fikirleri

- **Eskişehir**'de STK'larda, yerel yönetimlerde ve sanat kurumlarında çalışan ve artan ayrımcılıklara maruz bırakılan LGBTQİ+ topluluğu ile dayanışma içinde olan aktörlerin, bu konumlarından ötürü kendi çevrelerinde ve çalışma ortamlarında maruz kaldığı baskıları görünür kılmak ve bu aktörleri farklı bağlamlarda desteklemek.
- **Adana**'da kadına yönelik şiddet ve kentte mekânsal ayrışma konusunda farkındalık yaratmak ve savunuculuk yapmak; farklı geçmişlerden kadınları müzik atölyelerinde buluşturmak, kapasite geliştirme eğitimleri düzenlemek ve Adana Adliye Binası önünde sembolik bir etkinlikle erkek egemen hukuk sistemini eleştiren bir yaratıcı müdahale gerçekleştirmek.

Yerel dinamikler, katılımcıların iş yoğunlukları ama özellikle de artan siyasi baskıların etkisiyle, fikir olarak niyet edilen faaliyetlerin teşkil edeceği düşünülen riskler nedeniyle, Eskişehir'deki ve Adana'daki bu çalışma grupları planlama sürecinde devam etmeme kararı aldı ve projedeki aktif rollerinden çekildi. Bu çalışma gruplarıyla, süreçlerini ve karşılaştıkları zorlukları daha iyi anlamak amacıyla çevrimiçi toplantılar ve telefon görüşmeleri yaptık, olası çözümler düşündük ve birlikte konuştuk. Ancak, kurumların özellikle yönetim kademeleri belirtilen riskleri almak istemediği veya çekindiği için bu iki fikir yerel işbirliğine dönüşemedi. Bu deneyim gösteriyor ki, ayrımcılığa maruz bırakılan toplulukların yanı sıra, bu grupları desteklemeye yönelik çalışmalar yürütmek isteyen kişi ve topluluklar da yakın çevreleri ve çalışma arkadaşları arasında işaretlenme veya dışlanmaya maruz kalıyorlar; bu da sessizleşme veya otosansüre yol açabiliyor. Bir diğer yandan, sivil inisiyatif ve örgütlenmelerde, üniversitelerde ve kamu kurumlarında bireysel veya kurumsal risk analizini yapabilme daha önem kazanıyor. Siyasi baskı dönemlerinde toplumsal değişim hedefleri için taktiksel karar alabilmeye ve harekete geçerken kendini korumaya dair kapasite geliştirme ve güçlenme buluşmaları yapmaya devam etmek bir ihtiyaç olarak kendini gösteriyor.

Hasat Toplantısı

Her grubun planladığı yerel işbirliği faaliyetleri hayata geçirildikten sonra, deneyimlerin paylaşıldığı Hasat Toplantısı projenin kapanış etkinliği oldu. Şirince Nesin Matematik Köyü'nde gerçekleştirdiğimiz bu toplantıyla, projede aktif olarak yer almış 27 katılımcının birbirini duyması, bağlamlarını tanıması ve ortak sorunlarında bölgeler arası işbirliği olanaklarına dair düşünmesi için alan açmış olduk.

Üç gün süren bu buluşmada, projede hayata geçen işbirliği deneyimleri paylaşıldı ve her şehirde yürütülen girişimler üzerine derinlemesine tartışmalar gerçekleştirdik. Aynı zamanda, başlayan işbirliklerinin bundan sonra nasıl sürdürülebileceği ve geliştirilebileceği üzerine düşündük.

Farklı şehirlerden olup aynı sektörde çalışan katılımcıların yan yana gelip kendi sektörlerine dair güncel durum değerlendirmesi, sektör içi deneyimlerini paylaşması ve işbirliklerinin şehirler arası bir şekilde hangi alanlarda mümkün olabileceğini tartışması için alan açtık.

Bunun yanı sıra, hak temelli çalışma yürütmenin giderek zorlaştığı bir bağlamda, ortaklaşa karşılaşılan zorluklar üzerine şehirler arası, sektörler arası ve kurumlar arası dayanışma olanaklarını nasıl güçlendirebileceğimize odaklandık.

İzleme ve Değerlendirme

Genel proje değerlendirmesini üç farklı katmanda gerçekleştirdik. Atölye ve toplantılar sonrası katılımcılardan aldığımız geri bildirimler ile proje süresince yaptığımız gözlemler, proje sonunda yaptığımız çevrimiçi anket çalışması ve odak grup toplantıları yoluyla topladığımız verilerle birlikte proje çıktılarını da göz önüne alarak kapsamlı bir İzleme ve Değerlendirme Raporu oluşturduk.

Her şehirde gerçekleştirdiğimiz kapasite güçlendirme atölyeleri ve Hasat Toplantısı tasarımı itibarıyla, katılımcıların kolaylaştırıcıları, proje ekibini, uygulanan yöntemleri ve içerikleri değerlendirebildiği rutinler içeriyordu. Farklı araçlar ve etkinlikler ile katılımcılara çeşitli düzeylerde geri bildirim verme imkânı sağladık. Bunlar hem bir sonraki atölyenin tasarımını iyileştirmek üzere ipuçları verdi hem de katılımcıların beklenti, memnuniyet ve önerilerini duymamızı sağladı.

Öğrenimler & Zorluklar

1. Mevcut Bağlam

1.1 Finansal Kaynakların Yetersizliği ve Sivil Alandaki Daralma

Küresel anlamda sivil toplumdaki faaliyetlerin kendini sürdürebilmesini destekleyecek maddi kaynakların özellikle son dönemde giderek kısıtlandığını biliyoruz. Değişim İçin Birlikte kapsamında yaptığımız ön saha ziyaretlerinde temsilcilerden dinlediğimiz deneyimlere göre, farklı yerel bağlamlarda gerçekleşen faaliyetlerin önemli bir kısmı, hem ekonomik kısıtlılıklar hem de siyasi baskılar nedeniyle gönüllü emek ve bireysel çabalarla hayata geçiyor. Biz de proje sürecinde gördük ki, kaynaklara erişimde yaşanan zorluklar ve siyasi baskılar yerelde gerçekleşebilecek çeşitli ortak çalışma ve işbirliği ihtimallerini sekteye uğratabiliyor.

Sahada aktif olduğumuz 2024 yılı boyunca belediyeler bünyesinde en çok "tasarruf tedbirleri"nden kaynaklı sıkıntı yaşandığını gözlemledik. Kaynakların sınırlandırılması veya olan kaynakların kullanımının kısıtlanması ve belirli çalışmalara kaynak ayrılmaması gibi sorunlar kendini gösterdi. Öte yandan, belediyeler üzerindeki siyasi baskılar en somut şekilde, gözaltılar, yasadışı uzun tutukluluk süreleri, seçilmişlerin görevden alınarak atanmışların göreve getirilmesi ve süregiden yıldırma politikaları olarak karşımıza çıkıyor. Sivil toplum örgütleri ve kültür sanat kurumlarının da uzun süredir içinde bulunduğu belirsizliklerin ve güvencesiz ortamın giderek derinleştiğini, siyasi baskıların sivil oluşumların bağımsızlığını ve ifade özgürlüğünü kısıtladığını deneyimliyoruz.

İşbirlikleri açısından düşündüğümüzde, belediyeler her ne kadar tasarruf tedbirleri ve politik baskılarla kısıtlanıyor olsa da, kamu kaynaklarının kullanımı açısından sivil toplum ve kültür sanat aktörleriyle yapılacak işbirliklerinde hâlâ kritik bir pozisyonda. Proje süresince belediyeler, sürece aktif katılımları ve mevcut kaynaklarını paylaşması yoluyla; hedef kitleye erişim, yerelde güven ilişkisinin tahsisi, mekân desteği ve operasyonel (yemek, ulaşım vb.) kolaylaştırıcılık gibi desteklerle yerel işbirliği projelerinin hayata geçebilmesinde büyük rol oynadı.

Proje kapsamında hayata geçmiş uygulamalara bakıldığında belediye desteğinin hayati önemine dair çeşitli örnekler verilebilir:

- Adana’da uygulanacak projeye katılımcı olmak isteyen genç kadınlar için ulaşım sağlanması, sanat atölyeleri için mekân kullanımı, dezavantajlı kılınmış mahallelerden kadınların “İçeride Olmak” sergisini ziyaret edebilmesi için lojistik desteklerin sağlanması,
- Diyarbakır’da belediyenin Çand Amed’de mekân desteği sunmuş olması, kendi çalışanlarını proje kapsamında katılımcı olmak üzere görevlendirmesi ve hedef gruba erişimdeki kolaylaştırıcılığı,
- Mersin’de sivil aktörlerin faaliyet göstermediği Atgirmez Mahallesi’nde yaşayan çocuklara erişim konusu başta olmak üzere, proje kapsamında yapılan faaliyetlerin mekân, yemek ve ulaşım desteklerinde belediye birimleri ve çalışanlarının katkısı,
- Eskişehir’de gerçekleşen iki projede de belediye mekânlarının proje faaliyetlerine tahsis edilmesi ve ulaşım desteği verilmesine ek olarak, projelerden birinde Emek Mahallesinden katılımcı olmak isteyen kadınlara erişim sağlanmasında kolaylık, diğerinde ise “Az Öte” sergisini mümkün kılan yerel sanat inisiyatiflerinin dahil edilmesi gibi süreçlerde belediye çalışanlarının kolaylaştırıcılığı önemliydi.

Belediye, STK ve kültür sanat kurumları arasında işbirlikleri kurulması toplumsal etkiyi güçlendirmenin yanı sıra, böyle zor dönemlerde hayat kurtaran bir seçenek. Bunun bir nedeni de, kaynakların verimli kullanımını işbirliği modelleri ile sağlayabilmek. Her bir sektör kendi kaynakları ve yapabilirlikleri açısından katkı koyduğunda, tek başına “yapılamaz” olan faaliyetler, işbirliği ve dayanışmayla “yapılabilir” hale gelebiliyor.

Burada fon kuruluşlarına ve fon sistemine vurgu yapmak özellikle önemli. Bu tür çok sektörlü projelerde, hele de engellerin işbirlikleri kurarak aşılması hedefleniyorsa, fon kaynaklarının yapısı ve fonun miktarı kritik bir öneme sahip. Uluslararası fon yapısı ancak düzenli ve devamlı olabildiği ölçüde bu siyasi ve ekonomik zorlukları aşabilmekte etkili rol oynayabilir. Bu noktada, düzenli ve devamlı fon akışının sağlanması 2025 yılındaki gelişmeler göz önüne alındığında giderek zorlaşıyor.

Değişim için Birlikte kapsamında bir araya getirmeyi hedeflediğimiz belediyeler, sivil toplum örgütleri ve kültür sanat kurumları kaynaklara erişme ve kullanma düzeyinde ayrı ayrı zorluklarla boğuşuyor olduğu için ve Türkiye’de finansal kaynakların yetersizliği ve ekonomik kriz giderek derinleştiği için, Değişim için Birlikte projesinin bütçesini yerel işbirliklerine küçük ölçekli finansal katkılar sunabilecek şekilde tasarladık ve proje boyunca her bir işbirliğine “tohum desteği”⁵ sağladık.

⁵ Tohum desteği, söz konusu faaliyetlerin hayata geçebilmesi için küçük ölçekli ve başlangıç düzeyinde bir maddi desteği ifade ediyor. Değişim için Birlikte projesi kapsamında her bir yerel işbirliği faaliyetine Eylül-Aralık 2024 döneminde 60-70 bin TL katkı sağlandı.

Bu deneyimden yola çıkarak, toplumsal aktörlerin birlikte eyleyebilirlik imkânlarını ekonomik kısıtlara takılmadan hayal edip sürdürebilmelerini sağlayabilmenin ne kadar güçlendirici olabildiğinin altını çizmeyi önemsiyoruz. Değişim için Birlikte kapsamında sunduğumuz Tohum Desteği sembolik ve düşük miktarda olsa da, mevcut koşullarda “elleri kolları bağlı” gibi hisseden ve eyleme geçememenin sıkışmışlığını ifade eden toplumsal aktörler için ne kadar önemli olduğunu katılımcılarımızın ifadelerinde duyduk. Örneğin, genç sanatçıların Çekirdek Eskişehir’de ortak bir sergi ortaya koyabilmesinin kıvılcımını yakan unsurlardan biri, sanatsal üretim için gereken malzemelerin proje bütçesinden karşılanabilir olmasıydı.

Yerel veya uluslararası fonların miktarı kadar, sürekliliği de büyük önem taşıyor. Örneğin, Değişim İçin Birlikte projesini destekleyen fon kuruluşunun 2025 itibarıyla hibe çağrısı açamayacak olmasıyla projenin devamlılığı sekteye uğradı. Alternatif fon kaynaklarına erişmeye dair çabalarımız sürse de hayata geçirdiğimiz “ayrımcılıkla mücadelede üç sektörlü işbirliği modeli” şimdilik tekil bir örnek teşkil ediyor ve henüz sürdürülebilir bir yapıya kavuşmuş değil.

1.2 Coğrafi Dağılım ve Yerel Bağlam

Proje şehirleri çok farklı sosyopolitik ve demografik koşulları barındıran, sivil hareketler açısından güçlü, hak temelli sivil örgütlenmelerin bulunduğu şehirler olarak belirlendi. Bu şehirlerin Türkiye’nin üç farklı bölgesine yayılan bir coğrafi dağılımı olması, sektörler arası işbirliğine dair farklı bağlamlardaki deneyimlerin görülmesi ve şehirler arası dayanışma imkânlarına açılacak ve öğrenme alanını çeşitlendirecek bir potansiyel taşıması açısından önemliydi. Özellikle projenin son ayağı olan Hasat Toplantısı’nı, bu farklı şehirlerden temsilcileri yan yana getirme hedefiyle kurguladık.

İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropollere kıyasla sivil alandaki kaynaklara erişimi daha kısıtlı olan şehirlerde faaliyet yürütmek, projenin etkisini artıran ve yerel kurumlar tarafından daha fazla sahiplenilmesini sağlayan bir faktör oldu. Bu anlamda, projenin üç yerel bağlamda da somut etki yaratmayı amaçlayan ve birçok yerel aktörü içerecek kapsamlı bir program şeklinde uygulanması projenin güçlü yanlarından birini oluşturuyordu.

Proje tasarımını şehir bazında planlamış olsak da etkiyi yerelde somutlaştırabilmek adına çoğunlukla ilçe veya mahalle bazında çalışmalar yürüttük. Örneğin Eskişehir’de Emek Mahallesi’nin, Mersin’de Atgirmez Mahallesi’nin veya Adana’da 19 Mayıs Mahallesi’nin seçilmesi bu anlamda odaklı çalışmalar yapabilmeyi mümkün kıldı.

Öte yandan, proje şehri olarak belirlenen şehirlerin komşu şehirlerinden aktörleri de dahil ederek bölgesel bir etki hedefledik. Örneğin, projede Adana odak şehir olarak belirlenmişti ve Mersin’le arasındaki tarihsel, coğrafi ve kültürel bağların organik yapısını göz önüne alarak atölyelere Mersin’den üç farklı sektörden ve farklı tematik çalışma alanlarından katılımcıları da davet ettik. Bu yolla bu iki komşu şehir arasında deneyim paylaşımı, ağ kurma ve işbirliği çalışmalarına katkı sağlayabildik, kurumlar arası bağları güçlendirdik. Coğrafi yakınlığın da etkisiyle, Adana ve Mersin’den katılımcılarımız birbirlerinin sergi açılışlarına katılabildi, böylece proje çıktılarını birlikte kutlama imkânını da yakaladı.

Eskişehir örneğinde komşu şehirlere baktığımızda sadece Ankara’nın Eskişehir’le organik bağı olduğunu gördük fakat Ankara’nın bir metropol olması ve oradaki STK’ların kaynaklara erişimde görece avantajlı bir konumda bulunması nedeniyle, bu şehirden kurum davet etmemeyi tercih ettik. Diğer komşu şehirlerdeki STK’larla temas kurmaya çalışsak da, anlamlı bir kurumsal katılım sağlayamadık. Projeyi sadece Eskişehir’den katılımcılarla yürüterek yerel düzeyde daha etkili hale gelmesine gayret ettik. Eskişehir uzaktan bakıldığında oldukça aktif bir sivil toplum yapısına sahip görünse de, şehirde gerçekten aktif olan STK sayısının kısıtlı olduğunu, yerel paydaşların ifadelerinde ve uygulama sürecimizde bizzat gördük. Şehirde güçlü olan gençlik çalışmaları alanında sivil örgütlenme sayısı artmakla birlikte, belediye birimlerinin bu alanda birincil aktörler olarak hareket ettiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla Eskişehir’deki proje deneyimimizde, belediye birimlerinin projeye katılım ve emek yoğunluğu bakımından STK ve sanatçılara göre daha ağır bastığını, ayrıca bilgi, kapasite ve yapabilirlik açısından sivil aktörlerden daha güçlü ve ön açan konumda olduğunu söylemek mümkün.

Diyarbakır’da ise yerel bağlam, belediyelere yeniden kayyum atanma riskini taşıyordu, bir yandan da merkezde, özellikle Sur’da sokaklarda güvenlik hissi azalmıştı ve kamusal alanda üst üste birkaç saldırı gerçekleşmişti. Yaptığımız ön görüşmelerde Diyarbakır’daki siyasi baskılardan dolayı sivil aktörlerin yaşadığı tükenmişlik hissiyle mücadele etmek ve ayrımcılığa karşı dayanıklılıklarını artırmak için kurumsal esenlik çalışmalarına duyulan ihtiyaç net bir şekilde dile getirildi. Görüşme yaptığımız kurum temsilcilerinden birkaçı, yerelde kurumların kendilerine de özeleştirel bir perspektiften bakarak, yapılanmalarında dekolonyal perspektifi ne oranda uygulayabildiklerini sorgulamak için bir alan açmanın kritik olduğunu ifade etti. Aynı zamanda, Diyarbakır’da belediyelerin geçen 7-8 yılda içinde bulunduğu baskı ortamının ve kayyum yönetiminin belediye çalışanları arasında da hem psikolojik yıpranma hem de iş veriminde düşüş gibi doğrudan sonuçları olduğu aktarıldı. Bunları göz önüne aldığımızda Diyarbakır’ın kendine özgü koşulları nedeniyle komşu şehirlere yönelmedik ve uygulamaları Diyarbakır’la sınırlı tuttuk.

Öte yandan Diyarbakır'da uzun yıllardır ayrımcılıkla mücadele alanında çalışan yerel örgütlerde bireysel ve kurumsal esenlik bağlamında biriken bir deneyim ve kullanılan araçlar olduğunu gördük. Ön görüşmelerde ve özellikle de yüz yüze yaptığımız atölyede, bu bilgi ve yöntemlerin, belediye personellerini de destekleyen bir şekilde kurgulanması ihtiyacı ortaya çıkmış oldu. Normal şartlarda kaynakların aktarımı ve destek süreçlerinde belediyelerden sivil aktörlere giden doğrultunun bu durumda geçerli olmadığı ve işbirliği süreçlerinde farklı tip kurumların biriktirdiği deneyimlerle birbirini karşılıklı olarak desteklemesinin gerekliliğini deneyimledik.

Projenin son faaliyeti olan ve dört şehirden katılımcıları buluşturan Hasat Toplantısı için proje şehirlerinin dışında bir bölgede, İzmir Şirince'deki Nesin Matematik Köyü'nde bir araya geldik. Tüm proje şehirlerinden, yerel işbirliklerinde aktif yer almış olan katılımcılar üç gün süreyle farklı bir mekânda birlikte konaklama ve çalışma imkânı elde etti. Aynı zamanda, üç ay gibi kısa bir sürede hayata geçirdikleri yerel uygulamalarını birbirleriyle derinlikli olarak paylaşma şansı da yakaladılar. Bu anlamda Hasat Toplantısı, bir yandan üretimlerin çıktılarını ve sonuçlarını topladığımız diğer yandan da farklı coğrafyalar arası bağlar kurulmasına, birlikte neler yapılabilir diye düşünmeye zemin sağladığımız bir buluşma oldu.

Özellikle sivil alanda gerçekleştirilen proje ve programlarda nadiren bir araya gelebilen ve birbirlerinin yerel bağlamına dair derinlikli bilgi ve deneyime sahip olmayan bu dört şehirden katılımcıların bir araya gelmesi proje tasarımının ve Hasat Toplantısı'nın önemli bir kazanımıydı.

Örneğin Diyarbakır'dan bazı katılımcılar, Hasat Toplantısı'yla ilgili olarak, bu toplantının "her zamanki gibi" İstanbul, Ankara veya İzmir'den değil, Eskişehir, Adana ve Mersin'den gelen katılımcılarla bir araya gelme fırsatı sunmasının kendileri için ne kadar farklı ve tazeleyici bir deneyim olduğunu dile getirdiler. Bu deneyimin yeni öğrenmeler sağladığını ve örneğin, Van'daki veya Batman'daki sivil aktörlerin de farklı şehirlerden temsilcilerle bu tür uzun süreli bir şehirlerarası paylaşım deneyimini yaşamaları gerektiğini vurguladılar.

2. Sivil Toplum, Belediye ve Kültür Sanat Aktörlerini Buluşturmak

Türkiye'de sivil alan içerisindeki çabalarda belediye, sivil toplum ve kültür sanat kurumlarının üç sektörlü bir program mantığı içerisinde bir araya geldiği, eşit konumlandırıldığı ve ortak çalışma ürettiği örnekler oldukça sınırlı. Değişim için Birlikte projesi tam bu boşluğu görerek yola koyuldu ve yedi ay gibi kısa bir sürede bu üç sektör arasında geliştirilecek işbirliklerinin toplumsal etkiyi artırmak açısından ne tür potansiyeller taşıdığını ve hangi zorlukları da beraberinde getirdiğini deneyimleme fırsatı sundu.

Projenin en olumlu etkilerinden biri, farklı sektörlerde tecrübe biriktirmiş katılımcıların, birbirlerinin alan bazlı kapasitelerini, ayrımcılıkla mücadele stratejilerini, politikalarını ve yaklaşımlarını tanıma imkânı bulması oldu. Bu tanışıklık kısa sürede ve sınırlı imkânlarla da olsa, katılımcılara diğer sektörlerde neler yapıldığına dair birebir tecrübe edinebilme ve kendi perspektiflerini gözden geçirme şansı verdi.

Sektörler arası işbirliğinde, özellikle kültür sanat kurumlarının ve tekil sanatçıların belediye ve sivil alan çalışanlarıyla eşit birer paydaş olarak söz sahibi olması ve işbirliği faaliyetlerinin merkezinde yer almasının yarattığı olumlu etkiyi proje boyunca gözlemledik. Ayrımcılıkla mücadelede sivil alandaki çabalara sanatçıların ve sanat inisiyatiflerinin perspektiflerini ekleyebilmenin önemli bir potansiyel taşıdığını deneyimledik. Üç sektörü bir araya getiren çabaların çoğalmasa, hak temelli çalışmalar ve savunuculuk alanında tekrara düşmekten kurtulma, yaratıcı, dönüştürücü ve çeşitlenmiş bir deneyim alanı oluşturma imkânlarını çoğaltıyor. Sanatsal ve kültürel ifade alanının diğer sektörlerle birlikte yerel düzeyde haklara erişimi güçlendirmek için toplumsal etkiyi artıran bir açıdan harekete geçirilebileceğini görmek ve gösterebilmek bu anlamda alana değerli bir katkı sundu.

Birçok kurumda çok sektörlü işbirliği tecrübesinin azlığı, hatta bazı katılımcılar için bir ilk olması nedeniyle faaliyetlerin planlanmasından uygulanmasına kadar çok sayıda “boşluk” kendini gösterdi. Projenin yürütücüsü olarak, birçok konuda sıklıkla bir tür “tercümanlık” veya “arabuluculuk” görevi almamız gerekti. Bunun yanı sıra, süreç boyunca katılımcıları, dezavantajlı topluluklarla çalışırken gerekli olan politikalar ve etik çerçeveleri takip etme, kısa sürede faaliyet planlama ve işbirliği sırasında ortaya çıkan çatışmaları çözme konularında destekledik. Katılımcı kurumların, kısa sürede somut çıktılar üretmeleri açısından Anadolu Kültür’ün sektörler arası işbirliğini teşvik etme konusundaki tecrübesi ve bilgi birikimi, aynı zamanda kurum olarak güvenilirliğinin bu görüşmelerde somut adımlar atabilmekte önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz.

Diğer yandan, her şehrin kendine özgü sivil alan reflekslerinin, yerel yönetim işleyişlerinin ve kültür sanat üretim pratiklerinin olduğunu ifade etmek önemli. Proje süresince gözlemlediğimiz ve bir önceki başlıkta değindiğimiz şehirler arasındaki yapısal farklılıkları göz önünde bulundurarak, sektörler arası işbirliğine dair genel geçer bir perspektif yerine, her kentin sosyopolitik zeminini, sivil aktörlerin ve kültür sanat üretim alanının durumunu gözeterek ilerledik. Elbette dört farklı şehirde çalışırken ortak zorluk alanları kendini gösterdi. Alt başlıklarda detaylandıracağımız üzere, işbirliği süreçlerindeki aksamalar genelde üç farklı sektörün, birbirlerinin prosedürlerine, çalışma biçimlerine ve alışkanlıklarına yabancı olmalarından kaynaklanıyordu. Buna ek olarak, görünürlük ve kurumsal temsiliyet bir diğer önemli dinamiği oluştuyordu.

2.1 İdari Yapı Farklılıklarının Sektörler Arası İşbirliğine Etkisi

Projenin önemli hedeflerinden biri, Türkiye gibi kolektif savunuculuk ve ortak karar alma süreçlerinin oldukça zor olduğu bir siyasi ortamda üç farklı sektörden temsilcilerin birlikte çalışabilmesini başarmaktı. Elbette bu süreçte çok çeşitli bürokratik ve yapısal engellerle karşılaşıldı. En önemli kısıtlardan biri, katılımcı kurumların esneklik ve hareket kapasitesindeki farklılıklardı. Sivil inisiyatifler hızlı eyleme geçebilirken, belediyelerde karar alma ve eyleme geçmenin idari süreçlerden ötürü çok uzun sürdüğü, kimi zaman ise, kurumsal mekanizmalardan ziyade kişi bazlı inisiyatiflerin öne çıktığı durumlar oldu. Faaliyetlerin yapılıp yapılamaması kişilere bağlı olduğunda kurum kültürüne etki ne yazık ki çok düşük oluyor.

Diğer yandan, projede yapılmak istenen bazı faaliyetlerin potansiyel olarak siyasi riskler barındırması bazı kurumların çekimser kalmasına, böylece hareket alanının daralmasına ve kurumlar arası iletişimde sürekliliğin sağlanamamasına yol açtı.

Çoğu yerel örnekte sektörler arası işbirliği sürecini sekteye uğratan veya yavaşlatan bir öğrenilmiş çaresizliğin rol oynadığını da söylemek mümkün. Katılımcı STK ve kültür sanat kurumlarında, belediyelerle geçmiş işbirliği deneyimlerindeki süreçlerin sekteye uğraması sebebiyle, yılgınlık ve işbirliğinin yürümeyeceğine dair varsayımlar ön plandaydı. Özellikle belediyelerin yapısal olarak esnek ve çevik olamaması, hızlı aksiyon alma refleksi olan diğer sivil aktörleri zorladı ve bu önkabulü besledi.

Öte yandan, belediyelerle sivil aktörler arası işbirliklerinde işleyen önkabuller ve önyargılar için iki taraflı bilgi eksikliğinin altını çizmek önemli. Kamu kurumu olarak belediyelerin işletmekle yükümlü olduğu bürokratik süreçlerin diğer aktörler tarafından aşamalarıyla ve gerekçeleriyle tam olarak bilinmemesi sektörler arası işbirliğini zorlaştıran önemli bir faktör. Belediye birimlerinde kurum hiyerarşisi içerisinde yürütülen karar alma süreçleri, zaman yönetiminin sivil aktörlere kıyasla farklı işlemesi, kaynak kullanımını kısıtlayan mevzuatlar/hukuki çerçeveler veya belediye birimlerinin strateji planı kapsamında belirlenen öncelikli çalışma alanları gibi faktörler işbirliği açısından oldukça belirleyiciydi. Fakat projedeki işbirliği süreçlerinde gördük ki, hangi birimler için hangi faaliyetleri yapmanın mümkün olduğunu veya faaliyetlerin hangi koşullarda yapılabileceğini belirleyen bu faktörler ve atılması gereken adımlar diğer aktörler tarafından yeterince bilinmiyor, bunlarla ilgili kurumsal ve sektörel düzeyde yeterli bilgi alma-verme ve öğrenme alanları çoğunlukla yaratılmıyor. Aynı şekilde, belediye çalışanlarının da STK'lar ve kültür sanat aktörlerinin çalışma alışkanlıkları ve ihtiyaçlarına dair yeterli kavrayış geliştiremediğini söyleyebiliriz. Bunların proje sürecinde işbirliği yapan kişi ve kurumlar arası iletişim kopukluklarına ve iş planında sarkmalara yol açtığını gördük. Örneğin, proje uygulamaları sırasında katılımcılarımız, her türlü ortaklaşa üretimin çıktıları için belediyelerin basın dairelerinden onay alınması şartı olduğunu ve bunun için planlanma aşamasında hatırı sayılır bir vakit ayrılması gerektiğini öğrenmek gibi deneyimler biriktirdi.

Bu anlamda ileride yapılacak benzer işbirlikleri için bir öneri olarak, uzun süreli işbirliğine girecek olan kurumların ilk adım olarak örgütlerinin karar alma ve faaliyete geçme mekanizmalarını, iş yapma ve ortak çalışma teamüllerini birbirleriyle paylaşmasının önemine dikkat çekmek gerekir. Özellikle belediyelerin prosedürlerine dair yereldeki STK ve kültür sanat kurumlarının açık ve net bir şekilde bilgilenmesi, hem neyin zorunlu bir prosedür neyin bireylerin keyfi kararlarına veya kurumun atıllığına bağlı olduğunu ayırt edebilmeyi sağlayacak hem de zaman yönetiminin ve eşgüdümlü ilerleyememenin yıpratıcı etkisini hafifletecektir.

Bu karşılıklı bilgi paylaşımından sonra ise, birlikte çalışmanın ortak ilkelerinin katılımcı kurumların temsilcileri tarafından belirlenmesi kritik bir öneme sahip. İlk bakışta, yürütülecek ana faaliyetin heyecanı ile “birlikte çalışma ilkeleri oluşturmak” gibi süreçlerle uğraşmanın bir tür “vakit kaybı” gibi görünme ihtimali olsa da, işbirliği sürecini çok daha pürüzsüz hale getireceği muhakkak. Değişim İçin Birlikte özelinde, ilk atölyede kurulan her çalışma grubu “birlikte çalışma ilkeleri”ni belirledi ve yazdı. Ancak işbirliği faaliyetlerini tamamlamak için toplam üç ay gibi kısa bir sürenin olması, bunların pratiğe taşınmasını zorlaştırdı. Bu projedeki deneyimlerimizden yola çıkarak, işbirliğine giren her kurumun ortak çalışma ilkelerini kendi ritmi, gereklilikleri ve alışkanlıklarıyla nasıl hayata geçireceğini düşünmesi önemli bir adım. Daha sonra tüm paydaşların bu ortak ilkeleri pratiğe dökme üzerine birlikte tartışmasına ayrıca zaman vermek ve bunu planlamanın içine yerleştirmek faydalı olabilir. Benzer bir şekilde, iş bölümü yapıldıktan sonra, bu sürecin adımlarında alınacak rollerin birlikte tasarlanmasına ve katılımcıların kurumsal olarak ne kadar emek-zamanı hangi faaliyetlere ayıracakları konusunda netleşmeye daha uzun bir süre ayırmanın kritik olduğunu söyleyebiliriz. Bu konuda netlik olması, sürecin ve iş bölümünün paydaşlar arasında yazılı hale gelmesi, daha sonra oluşacak “anlaşmazlık”ların da önüne geçecektir.

2.2 İşbirliklerinde Görünürlük Süreçleri ve Kurumsal Temsiliyet

Projede saha ziyaretlerinden atölyelere, mentörlük oturumlarından uygulamalara kadar her adımda tüm paydaşların eşit ortaklar olarak konumlandığı bir işbirliği süreci olduğunu vurgulamayı önemsedik. Ancak bazı yerel işbirliği gruplarında bu dengeyi her adımda koruyabilmek, projenin fikir geliştirme aşamasından iş bölümüne, uygulanma adımlarından görünürlüğe ve temsiliyete kadar birçok farklı adımda tam bir denge kurmak kolay olmadı.

Katılımcı kurumların bazıları başlangıçta ve fikir geliştirme atölyesinde gösterdikleri heyecanı faaliyet yürütme aşamasında koruyamadı, işbirliği içindeki temsiliyetleri de buna paralel olarak azaldı. Bunun nedenleri arasında kurumda iş yüklerinin aniden artması veya ellerindeki diğer projeler sonlandıktan sonra insan kaynaklarının aniden azalması gibi etkenler bulunuyordu. Bu da bize, sivil toplum sektöründeki kırılganlıkların giderek artmasının, fon kaynaklarının düzensizliğinin ve fon veren kurumların artan taleplerinin, sivil aktörlerin işbirliklerinde rol alabilme kapasitesini olumsuz etkileyen önemli faktörler olduğunu tekrar gösterdi.

Bunların yanında kimi kurumlar için ele alınan konunun zorluğu veya risk algıları da katılım, temsiliyet ve görünürlük açısından belirleyici oldu. Risk yönetim stratejisi olarak geride kalmayı tercih eden kurumlar veya katılımcılar oldu. Böyle durumlarda katılımcıların projeye devam etmek istedikleri ölçüde faal olması prensibini işlettik ve bu kararları bireysel olarak katılımcılara veya gerekli yerlerde kurumsal kararlarına bıraktık.

Deneyimlediğimiz bir diğer zorluk ise, paydaşlar arası temsiliyet dengesini sağlayabilmektir. Kimi zaman mesafeli duran ya da ilgisiz kalabilen belediye yöneticilerinin, görünürlük yaratabilecek somut çıktılar oluştuğunda ön plana çıkması, temsiliyette diğer paydaşların geri planda kalmasına yol açabildi. Faaliyet yürütme aşamasında belediyeler, özellikle mekânların ayarlanması veya ulaşımın sağlanması gibi faaliyetin gerçekleşmesinde belirleyici olan kilit rollere sahipti. Fakat bu pozisyon, bazı işbirliklerinde hiyerarşik bir ilişki yaratarak proje çıktılarının sunulma aşamasında belediyelerin daha çok öne çıkmasına ve eşit paydaşlar dengesinin bozulmasına evrilebildi.

Belediyelerin özellikle yönetici kadrolarının projenin başında, yerel işbirliği faaliyetlerinin bu kadar kısıtlı bütçeyle yapılamayacağını düşünmesi, projenin etkisini yeterli görmediği için geri durması ya da seçilen ayrımcılıkla mücadele alanına ilgisiz kalması gibi süreçler de yaşandı. Fakat yerel uygulamaların ve somut çıktılarının başarısını gören belediye yöneticilerinin projeye sahip çıkma eğilimi oldukça yüksekti. Bu da projenin son etaplarında temsiliyet ve görünürlüğe dair bir dengesizlik oluşmasına yol açtı.

İşbirliğini hayata geçirme sürecinde çok emek vermiş olan sivil toplum aktörleri, sanatçılar ve hatta belediye çalışanlarının kendileri bu dengesizliğe dair rahatsızlıklarını proje sonundaki değerlendirme anketleri ve odak grup görüşmelerinde dile getirdi. Katılımcılar görüşmelerde, belediye yöneticilerinin diğer katılımcıların emeklerini gölgede bırakacak kadar baskın bir temsille etkinliklerde yer almasını ve “hizmeti üretmekten çok onun reklamını yapmayı ve halka seslenmeyi önemseyen belediyecilik mantığı”nın hâlâ değişmemesini eleştirdi. Belediye çalışanı olan bir katılımcımız süreçte belediyeden bekledikleri desteği bulamadıklarını yalnızca başarılı olduklarında yöneticileri yanlarında bulabildiklerine dair deneyimini şöyle paylaştı: “... (işbirliğine girerken) pek çok şey vaad edildi tamam yerine getireceğiz dendi. Ondan sonra geri çekildiler ve yapılmak istenen hiçbir şeyi belediye üstlenmedi. Sonra açılıшта da bu projeyi, bizim gerçekleştirdiğimiz projeyi, kendileri yapmış gibi oldu...”

Son dönemlerde giderek artan belediye-sivil toplum veya belediye-kültür kurumları işbirliklerinin önündeki en önemli engellerden biri de hiyerarşik olmayan ilişkileri kurmak ve sürdürmekteki zorluklar. Özellikle de üretilen iyi uygulamanın mimarları olarak belediye dışı paydaşların veya belediyede bizzat emek veren çalışanların emeklerinin görünmez kılması önemli bir risk teşkil ediyor. Eskişehir’de katılımcı örgütlerden bir tanesi bu riski öngörerek işbirliğine girmemeyi tercih edeceklerini belirtti. Buradan hareketle, ileride yürütülecek işbirlikleri planlanırken, kamu ile paylaşılacak çıktılarda nasıl bir temsiliyet ve görünürlük dengesi gözetileceğinin önden belirlenmesi ve bir protokole bağlanması hakkaniyet açısından önemli bir adım olarak karşımıza çıkıyor.

Genellikle işbirliğinin planlanmasında “daha oraya çok var” diyerek geriye atılan veya heyecanla çalışmaya başlamak isteyen katılımcılar için “zaman kaybı” gibi görülebilecek temsiliyet ve görünürlük adımlarını planlamak aslında zaruri bu ihtiyaç. Bu adımın proje paydaşları arasındaki ilişkinin sürdürülebilirliği ve yaratacağı etkinin kalıcılığı açısından büyük katkısı olacaktır. Zira, ortak emeklerin ürünlerinin alındığı ve nihai çıktılarının kamu ile paylaşıldığı aşamalarda paydaşlar arası çatışma ve kurumsal uzaklaşmaların yaşanması “başarıyı birlikte kutlama” ruhunu ve en önemlisi de bundan sonra işbirliklerine devam etme isteğini baltalayacaktır.

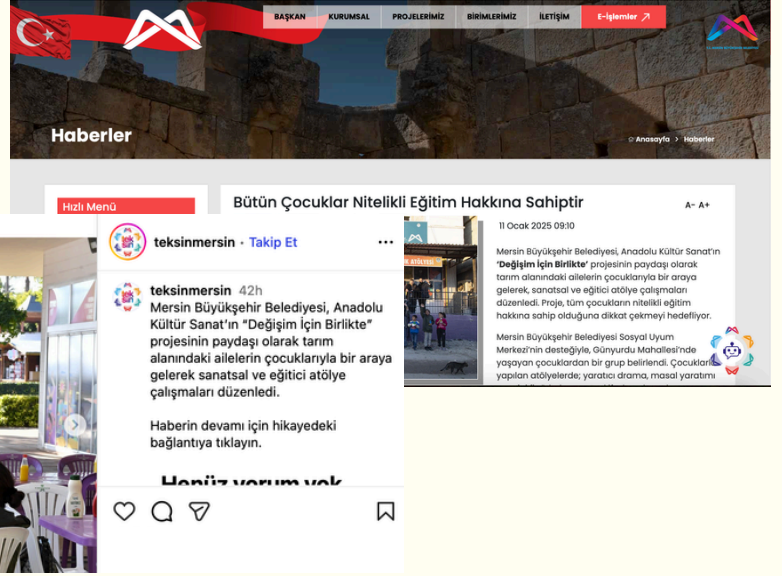
Görünürlük ve duyurular açısından yaşadığımız bir diğer zorluk da afiş, sosyal medya içerikleri ve duyuru tasarımı süreçlerine dair bürokratik adımlar oldu. Ayrımcılıkla mücadelede görünürlük sağlayabilmek başlı başına bir savunuculuk biçimidir. Projede de farklı ayrımcılık biçimlerini işaret eden yaratıcı müdahalelerin sektörler arası işbirliği ile hayata geçirildiğini gösterebilmek özellikle önemliydi. Bu anlamıyla, ileride benzer işbirliklerine örnek teşkil edebilme potansiyelini de taşıdığı için, etkiyi geniş kitlelere ulaştırabilmek açısından görünürlük özel bir değer kazanıyor.

Ancak özellikle belediye bünyesinde görsel veya sosyal medya postu için onay almak konusunda bürokratik yapıdan kaynaklanan gecikmeler yaşadık. Kimi zaman birimler arası ya da ilçe belediyeleri arası iletişim kopuklukları ve hatta rekabete varan dinamikler devreye girdi ve duyuruların paylaşılması gecikti. Bu da işbirliğiyle yapılan bir faaliyetin görünürlüğünü artırmaya yönelik ortak çabaları yavaşlattı. Uzayan süreçler, çoğunlukla hak savunuculuğu veya aktivizmin gerektirdiği çevikliğe ters düşmüş oldu. Bu nedenle de, sivil alan aktörleri veya sanatçılar tarafından soru işaretleriyle karşılandı ve tepkilere neden oldu. Bu noktada da yine, işbirliğine giren kurumların birbirlerinin süreçlerini ve yapısal farklılıkları kavramasına önceden vakit ayırmak, örneğin belediyeler için Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlıklarının kural ve işleyişlerini önceden bilerek takvimleme yapabilmek önemli bir adım olarak karşımıza çıkıyor.

Karşılaştığımız zorluklara rağmen, her şehirde hayata geçirilen ortak yaratıcı müdahalelerin çıktıları, büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerinin ilgili birimleri tarafından sosyal medya ve internet sitelerinde duyuruldu, yerel gazeteler aracılığıyla paylaşıldı. Bu anlamda projenin, ayrımcılıkla mücadelede sektörler arası işbirliğine ek olarak görünürlük yoluyla daha geniş kitlelere erişme boyutunu da entegre edebildiğini söyleyebiliriz.

Ayrımcılıkla mücadele için geliştirilen yaratıcı müdahalelerin Türkiye’deki siyasi baskıların arttığı böyle bir dönemde, gerek sivil toplum kurumlarının gerekse bireysel katılımcıların çok sayıda sosyal medya paylaşımı yapması, bunların yanı sıra belediye birimleri ile ortak paylaşımlar yapması ve çıktıları sahiplenmesi dikkat çekici bir başarı olarak not edilebilir.

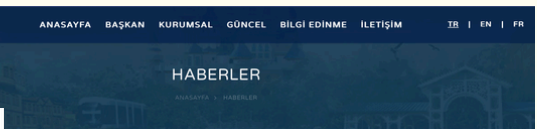
MERSİN

ADANA

ESKİŞEHİR

3. Ayrımcılığı Kesişimsel Bir Perspektiften Düşünmek ve Oyun Temelli Öğrenme

Katılımcı kurumların ayrımcılık biçimlerinin kesişimsel boyutlarına dair farkındalık geliştirebilmesi kapasite güçlendirme atölyelerinde ve mentörlük sürecinde projenin en önemli hedeflerinden birini teşkil ediyordu.

Bu çerçeveyi geliştirebilmek için, yüz yüze atölyelerimizde Kimlikler ve Toplumsal Konumlanma, Kesişimsellik ve Kapsayıcılık temalarını ele alan oturumlar gerçekleştirdik. Bu oturumlar Adana ve Eskişehir atölyelerinde katılımcı profiline göre ufak değişikliklerle uygulanırken, Diyarbakır'da çoğu katılımcının ayrımcılık ve kesişimsellik konusunda bir perspektif geliştirmiş olduğu ve halihazırdaki çalışmalarını bu perspektifle yürüttükleri ön görüşmelerle tespit edilmiş olduğu için, bu oturumların yerine Dekolonyal Perspektif konusuna odaklanmayı tercih ettik.

Farklı uzmanlıkları bulunan kurumların işbirliği kurması bakımından ayrımcılığı kesişimsel bir perspektifle ele almanın önemini oturumlarımızda ve faaliyet adımları içinde sıklıkla gündeme getirdik. Mücadele yöntemlerini de bu kesişimselliği gören bir yerden planlamanın gerekliliği sık sık tekrarlanan bir motif oldu. Yerelde ortaya çıkan her işbirliği fikrinde, kesişimsel ayrımcılığın ve bağlı olduğu toplumsal sorunun ele alınmasına, bunun proje çıktılarında ifade edilmesine ve sanatsal üretim yoluyla görünürlük kazanmasına özen gösterdik. Adana'da kaynaklara erişimi engellenmiş kesimlerin yaşadığı mahallelerden genç kadınların kültür sanata erişimleri önündeki engeller çoklu nedenleriyle tartışıldı. Sanat eğitime erişebilen genç kadınlarla erişemeyenleri bir araya getiren bir çalışmanın taşıyacağı potansiyeller etnik kimlik, sınıf, toplumsal cinsiyet rolleri, yaş gibi çoklu toplumsal dinamikler üzerinden ele alındı. Mersin'de mevsimlik tarım bölgelerinde yaşayan ailelerin çocuklarının nitelikli eğitime erişim hakkını kullanamamalarında, etnik, sınıfsal ve toplumsal cinsiyete dayalı üst üste binen yapısal ayrımcılıkların etkili olduğunun altının çizilmesi ve bunun yaratıcı araçlarla görünür kılınması bu anlamda önemli örneklerdi.

Projenin saha ziyaretleri ve ön görüşme aşamalarında yoğunlaştığımız konulardan biri de katılımcı kurumların ayrımcılıkla mücadele alanında kullandığı veya geliştirdiği araçların olup olmadığı ve bunları bir havuzda toplamanın sağlayabileceği etkiydi. Bu görüşmelerde, katılımcı kurumların çoğunlukla ayrımcılıkla mücadele alanına kesişimsel bir perspektifle yaklaşan spesifik araçlarının bulunmadığını, mevcut araçlarınsa diğer kurumların kullanabilmesine imkân tanıyacak formatlarda veya farklı tematik alanlara uyarlanabilecek yapıda geliştirilmemiş olduğunu tespit ettik. Genellikle, ayrımcılığa sıfır tolerans ilkesi ifade edilse de, durumlara özgü anlık çözümler üretmenin daha yaygın olduğunu, işleyen ve bilinirliği olan mekanizmaların veya kapasite geliştirme araçlarının yeterince güçlü olmadığını gözlemledik. Özellikle bağımsız kültür sanat inisiyatifleri ayrımcılıkla mücadele konularında destek ve kapasite geliştirme taleplerini somut olarak dile getirildiler. Projede yer aldıkça bu eksikliği fark ettiklerini dile getiren sanatçılar ve kültür sanat kolektifleri bir devam projesi ihtimali için bunu bir öneri olarak getirdiler.

Anadolu Kùltür olarak 2017-2022 arasında yùrùttùğùmùz [Hep Beraber // Alle Zusammen](#) Projesi kapsamında geliştirdiğimize ve 2023 yılı itibariyle sahaya sunduğumuz bir kutu oyunu olan [Değışim İçin Oyna](#), projenin tùm illerdeki katılımcılarına sunduğù etkili araçlardan biriydi.

Değışim İçin Oyna Kutu Oyunu ve Eğitim Programı ayrımcılıkla mùcadele ve kesişimsellik temalarında yetişkinlere yùnelik olarak hazırlanmış oyun temelli ve interaktif bir òğrenme aracı. Özellikle sivil alan aktùrlerinin farklı ayrımcılık biçimlerine dair farkındalıklarını artırmak, katılımcıları farklı uzmanlıklarını birbirleriyle paylaşmaya teşvik etmek, tartışmaya açık bir diyalog alanı oluşturmak ve gùndelik hayattaki hak ihlalleriyle yaratıcı yöntemlerle ve dayanışma içinde mùcadele etmenin yollarını birlikte bulmak amaçlarını taşıyan oyun, tùm şehirlerdeki atùlyelerimizde uygulandı ve çok bùyùk bir ilgi gùrdù. Yetiřkinlerin oyunla òğrenme deneyimini yaşaması ve bunun ùzerine tartışma yùrùtùlmüş olması, yetişkin òğrenmesini kolaylaştıracak ve teşvik edecek yaratıcı ve yenilikçi beceri geliştirme araçlarına dair katılımcıların somut bir òrnek gùrmelerini sağladı.

Atùlye sırasında bir katılımcı, Değışim İçin Oyna Kutu Oyunu'nda tartışma imkânı buldukları bir konuya değinerek, belediyedeki kadınlara yùnelik hazırladıkları brořùr gibi bilgilendirme materyallerinin çokdilli olması gerektiğini daha ònce hiç dùřünmediğini belirtti. Bu oturumdan sonra, bu değışikliğı uygulamaya karar verdiğini paylaştı. Atùlyelerin final değerlendirme oturumlarında ise çok sayıda katılımcı, Değışim İçin Oyna Kutu Oyunu'na özellikle değindi ve ayrımcılığın çok boyutluluğunu kavramak açısından ne kadar etkili olduğunu ifade etti. Ayrıca birkaç katılımcımız, bazı ayrımcılık tùrlerini tespit etme ve bunlara tepki verme konusunda kendisini gùlù hissettiğini ifade ederken, bazı ayrımcılık tùrlerinde ise bireysel olarak yeterince bilgiye sahip olmadıklarını fark ettiklerini, bunun için de birlikte özùm bulma adımının oyunda çok ònemli olduğunu belirtti. Katılımcılardan alınan geri bildirim ve değerlendirmelerde "Atùlyelerden yanınızda alıp gùtùrmek istediğiniz bir şey ne olurdu?" sorusuna en sık gelen yanıt, Değışim İçin Oyna Kutu Oyunu oldu. Buradan hareketle, Anadolu Kùltür olarak, bu kutu oyununu, katılımcı kurumların kendi ekipleri veya hedef gruplarıyla uygulamaları için, ònce bir uygulayıcı eğitimi yaparak proje şehirlerinde yaygınlaştırılmaya devam ediyoruz.

Bu anlamıyla, Kapasite Gùlendirme Atùlyelerinde, oyun temelli òğrenmenin sivil alanda hak temelli çabaları ve kesişimsel ayrımcılık farkındalığı çalışmalarını ortak zeminde buluşturan gùlù bir araç olduğunu katılımcılarla birlikte yeniden deneyimleme fırsatımız oldu. Sanatçılar, belediye çalışanları ve sivil toplum temsilcileri arasında etkileşimi artıran, motivasyonu, yaratıcılığı ve katılımı besleyen bu yöntemin, ayrımcılıkla mùcadele ve savunuculuk alanlarında birlikte dùřünme ve ùretme pratiklerini gùlendirdiğini söylemek mùmkin. Bu deneyimden yola çıkarak, kapasite geliştirme çalışmalarında interaktif ve oyun temelli yaklaşımların yarattığı farkın altını çizmek anlamlı olur. Katılımcılara kendilerinin de kullanabilecekleri bir araç sunabilmenin kritik rolünü hem bireysel hem kurumsal dùzeyde yeniden gùrmüş olduk.

4. Kentler Arası Dayanışma Olanakları ve Potansiyel İşbirlikleri

Projede belirlenen dört şehir arasında kurulabilecek birbirinden öğrenme ve işbirliği imkânlarını projenin son adımı olan Hasat Toplantısı'nın bir hedefi olarak kurgulamıştık. Bunun yanı sıra, her şehirdeki fikir geliştirme atölyelerinde proje şehirlerinin dışında İzmir'den bir iyi örneği atölyelere dahil etmek kentler arası öğrenme ayağının ilk aşamasını oluşturdu.

Anadolu Kültür olarak Hep Beraber Projesi'nde birlikte çalıştığımız ve Değişim İçin Oyna Kutu Oyunu'nu birlikte geliştirdiğimiz İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden Yelda Şimşir ve Kader Ataş'ı konuk uzman olarak atölyelere davet ettik. Belediyelerin eşitlik politikalarını desteklemekte iyi örnek teşkil edecek deneyimlerini paylaşmaları, örneğin Arapça, Farsça ve Rusçanın da aralarında bulunduğu çokdilli kent haritaları ve bilgilendirme broşürleri basılması gibi örnekleri gösterebilmeleri, belediye olarak sivil alanla kurdukları işbirliklerinden iyi örnekleri sunmaları ve katılımcımız olan belediyelerle bu konuda fikir alışverişinde bulunmaları çok değerli bir etkileşim yarattı. Aynı zamanda İzmir Büyükşehir Belediyesi Kentsel Adalet Eşitlik Şube Müdürlüğü'nün 2022-23 döneminde geliştirmiş olduğu "Nefret Söylemi ve Ayrımcılıkla Mücadele Araç Seti"ni, eğitici videoları, ayrımcılıkla mücadele kampanya videolarını ve bilgilendirici kitapçıkları dört şehirden katılımcılarımızla paylaştık.

Kentler arası paylaşım ve fikir alışverişinin en çok öne çıktığı aşama Hasat Toplantısı oldu. Projeye dört şehirde dahil olan toplam 58 kurumdan yerel işbirliği faaliyetlerinde aktif rol almış 27 kurumdan temsilcileri davet ettiğimiz üç gün süren kapanış atölyesini İzmir'de Nesin Matematik Köyü'nde gerçekleştirdik. Bu toplantıda işbirlikleri konusunu farklı akslarda kesen bir alan açarak ileride gerçekleştirebilecek kentler arası işbirliği ve dayanışma olanaklarını konuştuk.

Proje şehirlerinden gelen katılımcılar, deneyimlerini hasat ettikleri bu atölyede hem kendi çalışma gruplarında derinleşme imkânı buldu hem de karma gruplar halinde bir araya gelip dört şehir arasında oluşturulabilecek bağları ve buna yönelik ihtiyaçları ele aldı. Katılımcıların farklı şehirlerde ortaklaşan toplumsal sorunları ve birlikte çalışma potansiyellerini konuştukları oturumlardan sonra sivil toplum, belediye ve kültür sanat aktörlerinin şehirler arası ve sektörler arası somut proje fikirleri geliştirmesine odaklandık. Bu fikirler hem farklı sivil alan deneyimlerine, geçmişlerine ve reflekslerine sahip kentlerdeki aktörlerin farklı tematik alanlarda birbirini nasıl destekleyebileceğini hem de ortak dertlere dair nasıl çalışmalar yapılabileceğini ortaya koymak açısından oldukça faydalıydı.

Bu kapsamda katılımcılar ileride gerçekleştirmek isteyecekleri ve kesişimsel ayrımcılık veya haklara erişime odaklanan kentler arası uygulama fikirleri geliştirdiler:

- Eskişehir’den katılımcılar, Eskişehir kırsalında ciddi bir tarımsal faaliyet bulunduğuna ve çocuk işçiliğinin yakıcı bir sorun olduğuna ancak gündeme alınmadığına dikkat çekti. Diyarbakır’da da aynı şekilde bir toplumsal mesele olarak çocukların güvencesiz ve ağır koşullarda çalışmak zorunda bırakıldığı konuşulduktan sonra, Mersin’de proje kapsamında hayata geçen, çocuk işçiliğine ve çocukların nitelikli eğitime erişimine odaklanan serginin üç şehre taşınması fikri ortaya çıktı. Ayrıca bu iki şehirde de mevsimlik tarımda çalışan çocuklarla atölyeler yapılarak sanatsal üretimlerin gerçekleştirilmesi, eserlerin her şehirde sergilenmesi, böylece bu alanda kentler arası bir savunuculuk ve görünürlük faaliyeti gerçekleştirilerek etkinin artırılması fikri geliştirildi.
- Hemen hemen tüm tartışmalarda ortak bir sorun olarak, 18-26 yaş arasındaki gençlerle çalışmanın her şehir için ihtiyaç olduğu ve bu gruba odaklanmanın önemi konuşuldu. Gençlerin yaşadığı somut bir soruna odaklanmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalığı artırmak gibi somut bir amaçtan yola çıkarak, Flört Şiddeti konusunda kentler arası bir çalışma yapmanın etkili olacağına karar verildi. Flört şiddetine dair farkındalık ve iletişim ağları kurma çalışmalarının yapılması, bu alanda faaliyet yapmış kurumların deneyimlerini kentler arası bir modelde bir araya getirmesi tartışıldı. Flört şiddeti ile mücadele için gençlerin doğrudan dahil olacağı bir dayanışma ve iletişim ağı oluşturulması da planlanan adımlar arasındaydı. Bu kapsamda, olası riskleri de göz önünde bulundurarak atölyeler, önizleme çalışmaları, kapalı grup toplantıları, psikodrama ve uygulamalı eğitimler içeren bir faaliyet planı hayal edildi.
- Eskişehir’de Kadın ve LGBTİ+ hakları alanında çalışan kurumların örgütlenme ve kendilerini risklerden koruma kültürünün güçlendirilmesine dair ciddi bir ihtiyaç olduğu dile getirildi. Bu ihtiyaca odaklanmak üzere, Adana, Diyarbakır ve Mersin’de aktif olan baro ve sivil alan aktörlerinin alan bazlı deneyimlerini Eskişehir’e taşımasını hedefleyen bir kentler arası işbirliği fikri geliştirildi. Şehirler özelinde, Diyarbakır’ın toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki sivil toplum ve örgütlenme deneyimi, Adana’da baronun kadın hakları merkezi kapsamında sahip olduğu hukuki deneyim alanı ve Mersin’in toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle sanatsal üretim birikiminin birleştirilerek Eskişehir’deki çalışmaları farklı sektörel alanlardan güçlendirmesini hedefleyen bir fikir geliştirildi.
- Yaratıcı ve dönüştürücü ifade alanlarının kısıtlanmasına cevap olarak ifade özgürlüğü alanının genişletilmesine yönelik çalışmaların kentler arası bir şekilde desteklenmesine olan ihtiyaca dikkat çekildi. Bunun için sanatçıların aktif yer alacağı ve kentler arası diyalog ve deneyim aktarımının yapılacağı mekanizmaların oluşturulması dile getirildi. Böylece bu dört şehirde üretim yapan sanatçılar, sivil alan aktörleri ve akademisyenler bir araya gelerek ifade alanlarının genişletilmesi üzerine fikir geliştirebilecekler. Mekân ve atölye bulamamak en önemli meselelerden biri olduğu için, ortaya konacak yeni fikirleri ve önerileri belediyelerin ilgili birimlerine nasıl iletecekleri ve nasıl destekler isteyecekleri üzerine bir yol haritası çıkarılması bir adım olarak ele alındı. Sanatla aktivizmi birleştirerek yaratıcı yöntemlerle savunuculuk faaliyetleri geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılması tasarlandı. Bu sayede bu şehirlerden aktörlerin birbiriyle dayanışması ve daha üretken şekilde yan yana gelebilmesinin sağlanacağı ifade edildi.

- Proje şehirlerinin her birinde paylaşılan ortak bir zorluk olarak, mülteci olan ve/veya dezavantajlı konuma itilmiş kadınlar ile çocukların genel olarak kültürel, sanatsal ve bedensel faaliyetlere erişiminin önündeki engeller dile getirildi. Farklı ülkelerden gelen mülteci grupların kültür sanata ve spora erişimini güçlendirmeyi hedefleyen çok şehirli bir proje fikrinin etrafında kentler arası işbirliklerini güçlendirme fikri ortaya çıktı. Katılımcı kurumlar ve her bir temsilci kendi çalışma alanları, deneyimleri, kurumsal veya bireysel yetkinlikleri bağlamında böyle bir projeye neler katabileceğini ifade etti. Çokdilli hikaye anlatıcılığından, kadınların aktif katılımı ile tiyatro yapmaya, gençlerle gezici kültür sanat çalışmaları yürütmekten, her şehre göre farklı spor faaliyetleri için alan tesis edilmesine uzanan fikirler paylaşıldı. Bu dört şehri birbirine bağlayan faaliyetler için kültürel ve sanatsal bir program ve sportif faaliyetlere eşit erişimi destekleyici bir yapı hayal edildi ve bunun için fon kaynaklarına erişmek için bir çalışma grubu kurulması dile getirildi.

Değerlendirme Notları

- Belediyeler, sivil toplum ve kültür sanat kurumları arasındaki işbirliği, ayrımcılıkla mücadele gibi yakıcı bir konuda yaratıcı ve etkili çözümler geliştirmek için güçlü bir model oldu. Bu model, farklı çalışma biçimleri ve sektörler arası anlayış farklarına rağmen yerelde daha geniş bir gruba erişebilecek ve etkiyi artırabilecek üretimler yapmayı mümkün kıldı.
- Daralan siyasi ortam, azalan maddi imkânlar ve hak ihlalleriyle karşı karşıya kaldığımız bir dönemde hak savunusu yapmak, risk ve kriz dönemlerinde haklar alanında çalışmaya devam etmek ve etkiyi güçlendirmek için çok sektörlü ve kesişimsel işbirliği modelleri geliştirmek en güçlü yollardan biri olarak kendini gösterdi.
- Sanat temelli üretimler, kesişimsel ayrımcılık biçimlerinin görünür kılınmasında ve yerel düzeyde toplumsal farkındalık yaratılmasında etkili bir yöntem olarak öne çıktı.
- Sanatsal ifadenin gücü, her şehirde gerçekleşen etkinlikler dizisi, atölyeler, sergi ve toplantılarda aktif rol üstlenen yerel aktörlerin bireysel ve kolektif motivasyonunu artırdı, yaratıcılıklarını kullanarak değiştirme gücüne inançlarını tazelemek bakımından dönüştürücü oldu. Aynı zamanda hayata geçen her bir işbirliği, yereldeki faaliyetlerin dahil ettiği ve/veya eriştiği topluluklar için kendini sanatla ifade edebilmenin farklı imkânlarını deneyimleyebilmek bakımından etkili oldu.
- Her şehrin sosyopolitik yapısı, sektörler arası işbirliklerinin kapsamını, temposunu ve hedef kitlesini doğrudan etkiledi.
- Yerelin öncelikleri doğrultusunda şekillenen müdahale biçimleri faaliyetlerin daha güçlü bir toplumsal karşılık bulmasını destekledi. Önceden hazırlanmış ve tek tip uygulamalar yerine her kentin bağlamına duyarlı esnek yapılar ve fikirler oluşturmanın önemi ortaya kondu.

- Son dönemlerde insan hakları ihlallerine karşı savunuculuk faaliyetlerine yönelik siyasi baskıların artması ve Türkiye’de risk algısının yükselmesi, örneğin göçmen hakları, LGBTİQ+ hakları gibi konularda yapılmak istenen bazı çalışmaların hayata geçememesine yol açtı.
- Türkiye’de son dönemlerde hem STK’lar hem de kültür sanat aktörleri ciddi finansal zorluklar yaşıyor. Belediyelerin ise tasarruf tedbirleri, siyasi baskılar ve kayyum uygulamaları nedeniyle hareket kabiliyetleri kısıtlanıyor. Bu sebeple miktarı büyük olmasa da “tohum desteği” sunmak, ortak üretim kapasitesini harekete geçirme, motivasyon yaratma, topluluk oluşturma ve yaratıcı fikirleri hayata geçirme açısından kritik rol oynadı.
- Üç sektörün birbirinin karar alma süreçleri, iç prosedürleri ve iş yapma biçimleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, işbirliği süreçlerinde zamanlama sorunları ve iletişim kopuklukları doğurdu. Özellikle belediyelerdeki hiyerarşik yapı, onay süreçleri ve resmi prosedürler; daha esnek ve hızlı hareket eden STK’lar ve kültür sanat kurumlarıyla uyumsuzluk yarattı. Aynı şekilde, belediye çalışanlarının da sivil aktörlerin sınırlılıklarına ve ihtiyaçlarına dair bilgi sahibi olmaması, yanlış beklentilere ve yük paylaşımında dengesizliklere neden oldu. Kurumların gireceği işbirliği sürecinin başında kendi karar alma yapıları, sorumluluk alanları ve iç prosedürlerini birbirleriyle paylaşması ve kurum yetkililerini bu işbirliği süreciyle ilgili bilgilendirmesi ortak planlamaları kolaylaştıracak ve güven inşasını hızlandıracaktır.
- Üç sektörün birbirinden farklı hız, yapı ve beklentilerle çalışması sebebiyle, aralarında iletişimi kolaylaştıracak ve süreçleri tercüme edecek arabulucu rolüne ihtiyaç duyuldu. Anadolu Kültür’ün bu noktadaki güvenilirliği ve kolaylaştırıcı rolü süreçlerin sekteye uğramadan ilerlemesine, kurumlar arası olası çatışmaların azalmasına veya anlaşmazlıkların çözümüne katkı sundu.
- Kısıtlı kaynaklar ve siyasi baskılara rağmen belediyelerin sunduğu mekân, ulaşım ve hedef kitleye erişim gibi destekler yerel faaliyetlerin başarısını doğrudan etkiledi. Bu anlamıyla ayrımcılıkla mücadele gibi yakıcı konularda yürütülecek faaliyetlerin hayata geçebilmesinde kamu işbirliğinin ne denli kritik olduğunu gözlemledik.
- Ortak üretilen projelerde, özellikle belediyelerin kurumsal gücü nedeniyle görünürlük süreçlerinde diğer aktörleri geri planda bırakma riski oluşabiliyor. Bu nedenle, işbirliği yürütülen tüm aktörlerin katkısının ve emeğinin görünür olmasını sağlayacak eşit temsiliyet ilkelerinin proje başında netleştirilmesi; basın, sosyal medya, afiş gibi iletişim araçlarında görünürlük süreçlerinde denge sağlanması kritik önemdeydi. Bu süreçlerin hakkaniyetle işletilmesi ileride yapılacak işbirliklerine olan güveni artıracaktır.

- Hasat Toplantısı gibi farklı şehirlerdeki deneyim üzerine düşünmek ve birbiriyle paylaşma imkânı açan buluşmalar sayesinde özellikle Türkiye’de farklı coğrafi bölgeleri temsil eden Mersin-Adana, Diyarbakır ve Eskişehir gibi kentlerden gelen aktörler arasında tanışıklık, deneyim paylaşımı, ortak savunuculuk yapma olanakları gelişti ve kentler arası öğrenme fırsatları ile işbirliği imkânları oluştu.
- Farklı sektörlerde çeşitlenmiş uzmanlıkları ve deneyimleri olan kişilerin ayrımcılık gibi bir konuda birlikte düşünebilme, bir ayrımcılık biçimine karşı mücadele için proje fikri geliştirme ve bunu hayata geçirme üzerine ortak hareket etmeleri, ayrımcılığı çeşitli boyutları ve kök nedenleriyle ele almak için verimli bir zemin sundu, paylaşım alanlarını çeşitlendirdi. İşbirliğinde aktif rol alanların birbirinden öğrenme imkânlarını artırdı.
- Üç aylık uygulama süresi hızlı aksiyon almayı beraberinde getirerek faaliyetlerin gücünü artırsa da, aktörler arasında güven inşa etmek, faaliyetleri planlamak ve uzun vadeli etki yaratmak açısından kısıtlayıcı oldu, belirlenen ayrımcılık temalarında derinlikli çalışmayı zorlaştırdı.
- Her yerelde odaklanılan ayrımcılıklar ve sanat yoluyla mücadele biçimlerine dair çalışmaların belediyelerde, sivil örgütlerde ve kültür sanat kurumlarında sürebilmesine ve ayrımcılıkla mücadelede uzun soluklu işbirlikleri için düzenli destek sistemlerini yaratmaya ihtiyaç var. Değişim İçin Birlikte’nin devamlılığının, fon kaynaklarının istikrarsızlığı nedeniyle sekteye uğraması, bu tür modellerin dönüştürücü gücünü koruyabilmesi için uzun vadeli ve sürdürülebilir şekilde desteklenmesi gerekliliğini bir kez daha ortaya koydu.
- Farklı yerelerde sektörler arası ve çoklu paydaşlarla işbirlikleri kurmaya devam edip deneyim biriktirirken bir yandan da işbirliği ve dayanışma modellerimiz ve repertuarımızı çeşitlendirip dönüştürmeye dair konuşmak, tecrübe paylaşmak, bireysel ve kolektif esenlik ve dayanışma pratiklerinde yan yana gelmek tüm şehirlerde ortak ifade edilen bir ihtiyaç oldu.
- Anadolu Kültür ekibi olarak bu proje ile doğan motivasyonun sürebilmesini desteklemek için proje bittikten sonra katılımcılarla farklı yoğunluklarda sürdürmüş olduğumuz iletişimi devam ettirmek, kurduğumuz yerel topluluklar ve iletişim ağları üzerinden benzer proje çağrıları veya etkinlik daveti gibi paylaşımların sürmesi, yaratılan etkinin ve ilişkilerin daha uzun soluklu olmasında önemli bir rol oynamaya devam ediyor.

Sonuç

Değişim İçin Birlikte projesi, Türkiye’de 2024 itibarıyla yerel demokrasiler ve sivil alan üzerindeki baskıların giderek arttığı, ekonomik eşitsizliklerin yükseldiği, ve ayrımcılık biçimlerinin söylemsel ve eylemsel biçimleriyle daha çok karşı karşıya kaldığımız zorlu bir siyasi ve toplumsal iklimde hayata geçti.

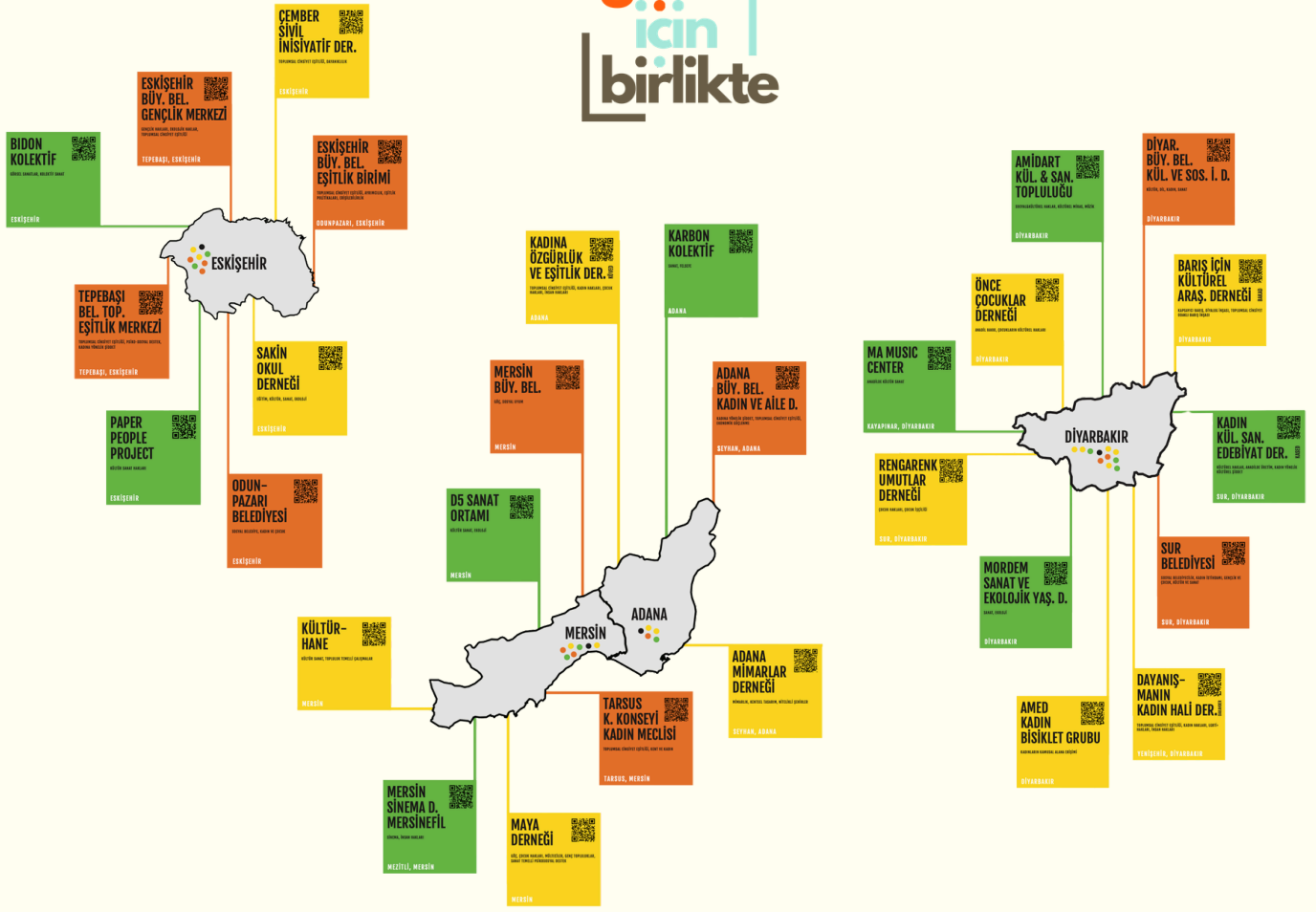
Belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve kültür sanat aktörlerinin birlikte çalışmasının neredeyse olanaksızlaştığı bir bağlamda, bu üç sektörün yan yana gelebileceğini ve ayrımcılıkla mücadele bağlamında yaratıcı müdahale yöntemlerini kullanarak çok daha güçlü bir toplumsal etki yaratabileceğini göstermeyi hedefledik.

Adana, Diyarbakır, Eskişehir ve Mersin’den katılımcı kurumların içinde bulundukları tüm kısıtlılıklara rağmen proje boyunca sergilediği çaba ve özverinin; hem birbirlerine hem de yerel topluluklara alan açma iradesiyle anlamlı bir deneyim ve dönüşüm alanı yarattığına inanıyoruz.

Diğer yandan, ayrımcılıkla mücadelede kullanılan yöntemlerin etkisini yeniden düşünmeye, yeni yaklaşımlar geliştirmeye ve farklı toplumsal özneleri ortak üretim alanlarında bir araya getirmeye yönelik bu çabanın, mevcut yöntem ve yaklaşımlarımıza eleştirel bir gözle bakma imkânı da sunduğunu düşünüyoruz.

Bugün geldiğimiz noktada, çok aktörlü, yaratıcı ve hak temelli modellerin geliştirilmesinin yalnızca bir tercih değil, demokratik ve adil bir toplumsal yaşam için zorunlu olduğu, belki her zamankinden daha belirgin hale geldi. Bu doğrultuda, Değişim İçin Birlikte projesinin sunduğu deneyimin daha sürdürülebilir modellerin önünü açmasını ve toplumsal dönüşümü hedefleyen dayanışma zeminini güçlendirmesini umuyoruz.

değişim için birlikte

Anadolu Kültür, Kasım 2025, İstanbul

Proje Ekibi

Beril Sönmez
Taaralp Akar

Video/fotoğraf

Ekin Su Birinci

Proje Uzmanları

Naci Emre Boran
Nil Delahaye

Son Okuma

Asena Günal
Latife Uluçınar

ANADOLU KÜLTÜR